

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR

Informácia o priebehu a výsledkoch verejnej diskusie k materiálu
Správa o stave školstva na Slovensku na verejnú diskusiu

Bratislava, september 2013

Informácia o priebehu a výsledkoch verejnej diskusie k materiálu *Správa o stave školstva na Slovensku na verejnú diskusiu*

Obsah

Informácia o priebehu a výsledkoch verejnej diskusie k materiálu <i>Správa o stave školstva na Slovensku na verejnú diskusiu</i>	1
Obsah.....	1
1. Úvod.....	3
2. Informácia o priebehu verejnej diskusie.....	3
3. Vyhodnotenie pripomienok z verejnej diskusie.....	4
3.1 Regionálne školstvo.....	5
3.1.1 Dostatočne financované a efektívne fungujúce školstvo systémovo podporujúce kvalitu.....	5
3.1.1.1 Systém financovania	5
3.1.1.2 Konkretizácia medziročného zvyšovania prostriedkov do školstva, osobitne pre obdobie 2014 – 2016	7
3.1.1.3 Financovanie školstva v rámci originálnych kompetencií	8
3.1.1.4 Optimalizácia siete škôl	9
3.1.1.5 Zvýšenie počtov žiakov v triedach.....	11
3.1.1.6 Spôsob menovania riaditeľa školy	12
3.1.1.7 Posilnenie postavenia riaditeľa školy.....	13
3.1.1.8 Problematika debyrokratizácie.....	13
3.1.2 Kvalitný, spoločensky rešpektovaný a primerane odmeňovaný učiteľ	14
3.1.2.1 Výber a príprava na učiteľské povolanie na vysokých školách.....	14
3.1.2.2 Zvýšenie plátov pedagogických a odborných zamestnancov.....	15
3.1.2.3 Kreditový systém a kariérový systém	15
3.1.3 Kvalitná výchova a vzdelávanie	17
3.1.3.1 Vzdelávacie programy	17
3.1.3.2 Testovanie	19
3.1.3.3 Súťaže	20
3.1.3.4 Spádové školy	20
3.1.3.5 Využitie digitalizácie a prostriedkov IKT pri výchove a vzdelávaní	21
3.1.3.6 Štátna školská inšpekcia.....	22
3.1.3.7 Učebnice	22
3.1.4 Kvalitné a relevantné odborné vzdelávanie a príprava reagujúce na aktuálne a očakávané potreby praxe	23
3.1.4.1 Teoretická versus praktická výučba v odbornom školstve.....	23
3.1.4.2 Kvalita odborného školstva, formy praktickej výučby a zavedenie prvkov duálneho systému	24
3.1.4.3 Financovanie odborných škôl	25
3.1.5 Školstvo dostupné pre všetkých.....	26
3.1.5.1 Nultý ročník základných škôl.....	26
3.1.5.2 Integrovaní žiaci.....	27
3.1.5.3 Centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a centrá špeciálpedagogického poradenstva	28
3.1.5.4 Spolupráca rezortov školstva a práce pri riešení problémov žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia.....	28
3.1.6 Školstvo poskytujúce deťom a žiakom základ zdravého životného štýlu.....	29
3.1.6.1 Podpora voľnočasových aktivít žiakov	29
3.1.6.2 Školské stravovanie.....	30
3.1.6.3 Bezpečnosť na školách.....	31
3.2 Vysoké školstvo.....	32
3.2.1 Dostatočne financované a efektívne fungujúce vysoké školstvo systémovo podporujúce kvalitu plnenia poslania vysokých škôl	32

3.2.1.1	Systém financovania	32
3.2.1.2	Konkretizácia financovania vysokého školstva v ďalších rokoch.....	33
	Súhrn diskusie	33
3.2.1.3	Školné	34
3.2.2	Kvalitný, spoločensky rešpektovaný a primerane odmeňovaný vysokoškolský učiteľ a výskumný pracovník	34
3.2.2.1	Vedecko-pedagogický a umelecko-pedagogický titul docent a profesor	35
3.2.2.2	Výberové konania	35
3.2.2.3	Pedagogická príprava vysokoškolských učiteľov	36
3.2.3	Vysoké školstvo poskytujúce vzdelávanie spĺňajúce medzinárodné štandardy a tvoriace súčasť európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania EHEA	36
3.2.3.1	Akreditácia	37
3.2.3.2	Kvalita vysokoškolského vzdelávania	37
3.2.4	Vysoké školstvo dostupné pre všetkých občanov, ktorí oň prejavia záujem a preukážu predpoklady na jeho úspešné absolvovanie	38
3.2.4.1	Finančná podpora štúdia študentov so špecifickými potrebami	38
3.2.5	Vysoké školstvo tvoriace jadro výskumného a vývojového potenciálu Slovenska v oblasti základného výskumu a v oblasti aplikovaného výskumu a vývoja a súčasť európskeho výskumného priestoru ERA	38
3.2.5.1	Doktorandi a postdoktorandi	38
3.2.5.2	Inštitucionálna podpora výskumu na vysokých školách	40
3.2.6	Vysoké školstvo reagujúce na aktuálne a očakávané potreby spoločenskej a hospodárskej praxe a predstavujúce motor rozvoja spoločnosti a regiónov Slovenska	41
3.2.6.1	Spolupráca so súkromným sektorom	41
3.2.6.2	Posilnenie úlohy bakalárskeho stupňa vzdelania	41

1. Úvod

Materiál *Správa o stave školstva na Slovensku na verejnú diskusiu* vznikol na základe uznesenia NR SR č. 374 z 13. decembra 2012, ktorým NR SR požiadala vládu SR, aby jej v termíne do 31. marca 2013 predložila správu o stave školstva na Slovensku a o konkrétnych systémových krokoch na podporu jeho ďalšieho rozvoja.

V nadväznosti na uvedené uznesenie NR SR vypracovalo MŠVVaŠ SR (ďalej „ministerstvo školstva“) materiál *Správa o stave školstva na verejnú diskusiu*, ktorý obsahoval aj návrh konkrétnych systémových krokov na podporu ďalšieho rozvoja školstva na Slovensku. Vláda SR materiál prerokovala dňa 10. apríla 2013, vzala ho na vedomie a predložila na prerokovanie v NR SR.

Výbor NR SR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport ako gestorský výbor pre tento materiál prijal dňa 7. mája 2013 k nemu uznesenie č. 67, ktorým odporučil Národnej rade Slovenskej republiky vziať správu na vedomie a odporučil tiež ministrovi školstva, vedy, výskumu a športu SR aby po skončení verejnej diskusie predložil jej výsledky s návrhmi na ďalší postup do vlády SR do 30. septembra 2013

Národná rada Slovenskej republiky prerokovala materiál *Správa o stave školstva na Slovensku na verejnú diskusiu* na svojej 19. schôdzi a dňa 23. mája 2013 k nej prijala uznesenie č. 602, ktorým ju zobrala na vedomie.

Minister následne predložil správu na verejnú diskusiu s termínom do 30. júna 2013.

Na základe odporúčania výboru NR SR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport MŠVVaŠ SR spracovalo výsledky verejnej diskusie a na jej základe upravilo pôvodný text a predkladá ho vláde SR ako Správu o stave školstva na Slovensku a o konkrétnych systémových krokoch na podporu jeho ďalšieho rozvoja.

2. Informácia o priebehu verejnej diskusie

Účastníci verejnej diskusie posielali svoje príspevky k Správe ministerstvu školstva dvomi kanálmi:

- na osobitnú na tento účel vytvorenú centrálnu mailovú adresu elektronicke,
- iným spôsobom, obvykle štandardnou poštou na adresu ministra.

Väčšina príspevkov (184 = 93,4%) prišla prvým kanálom, teda elektronicke na centrálnu mailovú adresu. Iným kanálom prišlo 13 príspevkov (6,6%).

Celkovo prišlo teda 197 príspevkov do diskusie. Z toho

- len regionálneho školstva sa týkalo 170 príspevkov. Z nich 56 pripomienkujúcich zaslalo rovnaký príspevok vypracovaný skupinou učiteľov a zverejnený na webovej adrese http://www.gjh.sk/~crmoman/ucitelske_pripomienky_k_sprave_ministra/ (v 3 prípadoch mierne doplnený) a 5 pripomienkujúcich poslalo stručný výber hlavných bodov z tohto príspevku. Okrem toho 2x prišiel rovnaký príspevok od riaditeľov bratislavských škôl. Keď sa odrátajú tieto duplicity, tak možno konštatovať, že **len k regionálnemu školstvu prišlo 109 príspevkov** s pripomienkami resp. námetmi (v nich je 1x zarátaný príspevok skupiny učiteľov a 1x príspevok riaditeľov bratislavských škôl)
- len vysokého školstva sa týkalo 14 príspevkov; jeden z nich prišiel dvakrát. Keď sa odráta, **len k vysokému školstvu prišlo 13 príspevkov**
- **regionálne aj vysokého školstva sa týkalo 9 príspevkov**
- charakter pripomienok nemali 4 príspevky.

Takže súhrnne možno konštatovať, že keď odpočítame duplicity a príspevky, ktoré neobsahovali ani pripomienky ani podnety, tak na prišlo 131 rôznych príspevkov do diskusie obsahujúcich pripomienky k Správe resp. podnety pre zlepšenie situácie v školstve.

Z týchto 131 príspevkov sa

- 89 vyjadruje priamo k Správe; z nich 78 obsahuje pripomienky, ktoré ovplyvnili konečné znenie Správy.

- 42 sa nevyjadruje priamo k Správe, ale obsahuje podnety pre zlepšenie stavu školstva; z nich 22 obsahuje podnety, ktoré ovplyvnili konečné znenie Správy.

Súhrnne teda 56 zo 131 príspevkov obsahuje pripomienky resp. podnety, ktoré je potrebné istým spôsobom do Správy premietnuť a 44 ďalších obsahuje pripomienky resp. podnety, ktoré je potrebné zvážiť

Zo 131 príspevkov sa približne 10 % dá z nášho pohľadu hodnotiť ako mimoriadne kvalitných, ktoré sú podnetné prakticky celé.

Medzi príspevkami zaujímajú osobitné postavenie dva príspevky: príspevok vypracovaný skupinou učiteľov, s ktorým sa stotožnilo 56 účastníkov verejnej diskusie a príspevok iniciatívy Učiteľ 2020, ktorá zorganizovala aj internetové pripomienkovanie k vybraným návrhom Správy, ktorého sa zúčastnilo viac ako 1000 ľudí z radov učiteľov, študentov a verejnosti a spracovala jeho výsledky. Vďaka aktivite iniciatívy Učiteľ 2020 sa teda podstatným spôsobom rozšíril okruh ľudí, ktorí sa k Správe vyjadrili.

Celkový rozsah príspevkov (s vylúčením duplicít) predstavuje takmer 400 strán.

Z hľadiska odosielateľov: zo 197 mailov prišlo 38 od organizácií a 159 od jednotlivcov.

Štruktúra zasielajúcich organizácií:

- 11 škôl a školských zariadení
- 7 združení škôl
- 20 ostatných organizácií

K obsahovej stránke diskusie sa dajú všeobecne uviesť nasledujúce poznámky:

1. Verejná diskusia priniesla podstatne viac pripomienok a námetov pre regionálne školstvo ako pre vysoké školstvo. K vysokoškolskej časti prišlo z hľadiska počtu približne iba 10 % zo všetkých príspevkov (posudzované z hľadiska rozsahu ešte menej).
2. Pri spracovaní príspevkov sa potvrdilo, že v regionálnom školstve na úrovni škôl a profesijných združení pracujú odborne fundovaní ľudia, ktorí sú ochotní venovať nemalý čas na to, aby dali svoje myšlienky na papier a pokúsili sa zlepšiť veci.
3. Aj keď sa v niektorých príspevkoch vyskytli v súvislosti so Správou názory typu „tento materiál je úplne zbytočný a opäť pre prax nič nedonesie“, viacerí diskutujúci ocenili, že materiál tohto typu vznikol, a že sa môžu k problémom školstva vyjadriť.

3. Vyhodnotenie pripomienok z verejnej diskusie

V tejto časti zhrnieme pripomienky, ktoré boli k Správe počas verejnej diskusie vznesené, a uvedieme k nim stanovisko ministerstva. Vzhľadom na rozsah pripomienok (400 strán) nie je na tomto mieste možné reagovať na každú pripomienku osobitne, ale budeme ich spracovávať podľa tematických okruhov. Tie sme zvolili tak, aby zodpovedali jednotlivým

časťami Správy, konkrétne jednotlivým čiastkovým cieľom. V snahe materiál zbytočne nepredlžovať sa vo vyhodnotení štandardne nevenujeme časťami príspevkov, v ktorých autori podporujú formulácie uvedené v Správe, ale zameriavame sa najmä na podnetné návrhy na riešenie problémov, kritické poznámky k textu Správy a podnety navrhujúce doplniť text Správy. Ku každej téme sa snažíme uvádzať aj niektoré citácie z príspevkov – tieto sú vyznačené kurzívou. Technické pripomienky k textu neuvádzame – v prípadoch, v ktorých sme ich pokladali za relevantné, sme ich zapracovali do textu Správy. Ak v dôsledku pripomienok prichádza k úprave textu Správy, zvýrazníme túto skutočnosť v stanovisku ministerstva podčiarknutím.

Z dôvodov prehľadnosti a primeranej stručnosti neuvádzame vo vyhodnotení osobitne autorov jednotlivých pripomienok (na niektorých pripomienkach sa zhodlo niekoľko desiatok autorov, takže ich vymenovanie by urobilo text neprehľadným). Zoznam všetkých jednotlivcov a organizácií, ktorí zaslali pripomienky, uvádzame v prílohe.

Na záver tohto úvodu k vyhodnoteniu pokladáme za potrebné zdôrazniť, že sme si podrobne preštudovali všetky pripomienky a námety, ktoré v rámci verejnej diskusie prišli. Nie všetky bolo možné v tomto texte, vzhľadom na nutnosť dodržať jeho primeraný rozsah, spomenúť. Všetky však budeme v ďalšej práci ministerstva zvažovať a využívať.

3.1 Regionálne školstvo

3.1.1 Dostatočne financované a efektívne fungujúce školstvo systémovo podporujúce kvalitu

V oblasti financovania a efektívneho fungovania školstva sa verejná diskusia sústredila na nasledujúce témy:

1. Systém financovania
2. Konkretizácia medzročného zvyšovania prostriedkov do školstva, osobitne pre obdobie 2014 – 2016
3. Financovanie školstva v rámci originálnych kompetencií
4. Optimalizácia siete škôl
5. Zvýšenie počtov žiakov v triedach
6. Spôsob menovania riaditeľa školy
7. Posilnenie postavenia riaditeľa školy
8. Problematika debyrokratizácie

3.1.1.1 Systém financovania

Súhrn diskusie

Pokiaľ ide o systém financovania, Správa sa venuje najmä financovaniu škôl. Viacero pripomienkujúcich sa vyjadrilo, že princíp doterajšieho systému financovania vychádzajúceho z normatívu na žiaka nie je potrebné meniť, je potrebné ho len doladiť. Upozornili napríklad na potrebu odstrániť neoprávnené zvýhodňovanie malých škôl v niektorých prípadoch (ako extrémny príklad bola uvedená situácia v Banskej Bystrici, kde verejné základné školy majú o niekoľko sto eur nižší normatív na žiaka ako malé súkromné základné školy) alebo potrebu vyjasnenia hranice, kedy si nutné opravy a údržbu financuje škola z vlastných prostriedkov a kedy je to už povinnosťou zriaďovateľa. V súvislosti s úpravami existujúceho systému diskutujúci navrhujú zrušenie zvýšeného normatívu vo forme kompenzačného príspevku pre malé školy.

Opakovane sa v diskusii vyskytli aj podporné návrhy na zavedenie kombinovaného financovania na triedu a žiaka spolu s uvedením niektorých princípov, na ktorých by tento

system mal byť postavený. Napríklad pre uplatnenie pravidla o minimálnom počte žiakov v triede sa v jednom z príspevkov navrhuje nasledovné pravidlo: *Minimálny počet žiakov v triede sa nebude vzťahovať na každú triedu zvlášť, ale bude sa počítať za školu ako celok. Teda počet žiakov školy sa vydeli počtom tried. Tým sa vyrieši problém slabších populačných ročníkov, určite nie je vhodné rušiť triedu alebo školu, ak v 6. ročníku majú síce iba 10 žiakov, ale v ostatných ročníkoch majú triedy naplnené viac.*

Niektorí diskutujúci tiež podporujú názor, že po spresnení systému by bolo možné zrušiť alebo obmedziť prerozdelenie mechanizmy a každá škola by priamo dostávala celú sumu určenú na základe príslušných noratívov.

Pripomienkujúci podporovali zohľadňovanie kvality pri financovaní, ale zároveň si, v súlade so znením odseku 137 Správy, uvedomujú, že nejde o jednoduchý problém. Potvrďuje to nasledujúci citát: *System sa musí oplatíť kvalitným školám, môže eliminovať neprijateľne nekvalitné, no nesmie ohroziť štandardné školy. Zavádzanie však musí byť postupné, na základe overovania, tak aby nevytvorilo nezdravú konkurenciu škôl a účelové správanie sa škôl.*

Stanovisko ministerstva

Ako je v Správe uvedené, ministerstvo si uvedomuje silné aj slabé stránky súčasného systému financovania a v ďalšom sa zameria na elimináciu slabých stránok. Zmeny systému financovania sú však citlivou záležitosťou a nemali by sa robiť bez podrobnej analýzy ich dopadov na celý systém. Analýza zameraná na možnosti odstránenia existujúcich slabých stránok systému zahŕňajúca napríklad zohľadnenie objektívne nevyhnutného počtu tried a v tejto súvislosti aj zrušenie zvýšeného noratívu pre malé základné školy už prebieha. V tomto zmysle bol spresnený text odseku 138.

Pri návrhoch na odstránenie prerozdelených mechanizmov a priame pridelenie prostriedkov jednotlivým školám v objeme určenom centrálnym vzorcom je potrebné si uvedomiť, že by predstavovali dobré riešenie len v prípade, keby centrálny vzorec dokázal úplne objektívne zachytiť potreby školy. V plnej miere sa to samozrejme dosiahnuť nedá, situácia sa dá len zlepšovať a v súlade s tým znižovať rozsah sumy, ktorá sa môže prerozdeľovať.

Zohľadňovanie kvality pri financovaní je ďalší z problémov, pri riešení ktorého je možné necitlivým prístupom narobiť viac škody ako osohu. Priestor na realizáciu zohľadňovania kvality pri financovaní je v súčasnosti veľmi úzky. V prvom rade nie je na tento účel dostatok finančných prostriedkov – ako sa uvádza v citovanom príspevku z diskusie, systém nesmie ohroziť štandardné školy. Po druhé, aj škála vhodných nástrojov je veľmi úzka. Ako vyplýva aj z verejnej diskusie (hovoríme o tom v časti 3.1.3.2), výsledky v súčasnosti prebiehajúceho Testovania 9 nie sú vhodným podkladom na diferencované financovanie. V súčasnosti tak zostávajú k dispozícii len výsledky súťaží. V prípade, že sa podarí zabezpečiť zvýšené financovanie, bolo by možné kvalitu podporiť napríklad rozšírením škály rozvojových projektov zameraných na tvorivú činnosť s využitím princípov používaných v grantových agentúrach. Pri pridelení prostriedkov na riešenie projektov by sa zohľadňovala kvalita projektu vrátane kvality školy v zmysle predpokladov predložený projekt úspešne riešiť. Osobitným námetom pre rozvojové projekty použiteľným aj pre školy, ktoré sa nachádzajú v problémoch, by mohla byť tvorba vnútorných systémov zabezpečovania kvality (systémy tohto druhu sa v súčasnosti zavádzajú na vysokých školách) alebo iný námet zameraný na zvýšenie kvality školy. Úmysel použiť tento nástroj na podporu kvality je pridaný do odseku 137 Správy.

3.1.1.2 Konkretizácia medziročného zvyšovania prostriedkov do školstva, osobitne pre obdobie 2014 – 2016

Súhrn diskusie

Diskutujúci vo všeobecnosti podporili záväzok zo Správy dosiahnuť v roku 2020 financovanie školstva z verejných zdrojov na úrovni 6 % HDP. Jednoznačne negatívne však hodnotili skutočnosť, že chýba konkretizácia zvyšovania v jednotlivých rokoch a požadujú jej doplnenie, a to osobitne na roky 2014 – 2016. V jednom z príspevkov to bolo sformulované nasledovne: *Požadujeme: 1) v návrhu uviesť konkrétny plán zvyšovania financií pre roky 2014-2016, 2) naplánovaný záväzok zvyšovania zdrojov do školstva zapracovať do zákona o rozpočtovej zodpovednosti, aby ním boli viazané budúce vlády.* Objavil sa aj návrh, aby sa zvyšovanie verejných výdavkov do školstva zabezpečilo ústavným zákonom, a tak sa zabezpečila jeho podpora naprieč politickým spektrom.

V inom príspevku sa ku kvantifikácii potrebného medziročného zvyšovania uvádza: *Orientačná kvantifikácia potrebného zvyšovania vychádzajúca z medzinárodných porovnaní je nasledujúca: Slovenská republika výrazne zaostáva vo verejných výdavkoch na školstvo za priemerom štátov OECD a EU21. Zaostáva však aj v porovnaní s ostatnými štátmi V4. Pri súčasnej úrovni HDP a cieľi dostať sa na priemernú úroveň verejných výdavkov krajín OECD na regionálne školstvo do 5 rokov (za predpokladu, že priemer krajín OECD nebude rásť) je potrebné medziročne zvyšovať objem verejných výdavkov do regionálneho školstva v priemere orientačne o 140 mil. €. Uvedené zvyšovanie verejných výdavkov do regionálneho školstva je jednou z nutných podmienok na naplnenie väčšiny zámerov uvedených v tomto dokumente.*

V súvislosti s objemom verejných zdrojov investovaných do školstva je zaujímavý nasledujúci príspevok z diskusie: *argumentom pre vyššie investície do školstva sú okamžité prínosy pre verejný rozpočet. Vzhľadom na vysokú pridanú hodnotu, až 50% finančných prostriedkov sa hneď vráti vo forme daní a odvodov pracovníkov. Plus stredne odmeňovaní pracovníci (ako sú v školstve) majú vysoký podiel domácich výrobkov v spotrebnom koši.*

Stanovisko ministerstva

Cieľom ministerstva je, aby sme sa do roku 2020 dostali na priemernú úroveň verejných výdavkov na regionálne školstvo krajín OECD. Pre obdobie rokov 2014 – 2016 sa predpokladá zvyšovanie finančných prostriedkov z verejných zdrojov (domácich a európskych) do regionálneho školstva medziročne v priemere o 110 mil. € tak, aby bolo možné naplniť záväzok v oblasti platov a realizovať časť systémových krokov z tejto Správy. V tomto zmysle ministerstvo upravuje odsek 133 Správy.

K netradičnému a zaujímavému pohľadu z citovaného príspevku o prínose zvyšovania investícií do školstva z hľadiska bezprostrednej návratnosti časti zvýšenia do štátneho rozpočtu uvádzame dve poznámky. Po prvé: ak by sme vychádzali z toho, že približne 80 % z normatívnych príspevkov pre školy, čo je v súčasnosti približne 1 mld. €, tvoria osobné náklady, z ktorých sa prostredníctvom odvodov a daní vracia do verejného rozpočtu približne 500 mil. €, tak na 10 %-né medziročné zvýšenie platov v školách by štát síce musel zvýšiť príspevok do školstva približne o 100 mil. €, ale 50 mil. € z nich by sa mu ešte v tom istom roku vrátilo vo forme daní a odvodov. Z tohto pohľadu by teda 10 % zvýšenie platov učiteľov stálo štátny rozpočet nie 100 mil. €, ale iba 50 mil. €. Na druhej strane je však potrebné si uvedomiť, že uvedená kalkulácia je presná len v prípade, ak by zvýšenie do školstva neznamenal zníženie platov financovaných zo štátneho rozpočtu v inej oblasti verejného sektora.

3.1.1.3 Financovanie školstva v rámci originálnych kompetencií

Súhrn diskusie

Významné množstvo príspevkov sa zaoberalo aj otázkami financovania školstva v rámci originálnych kompetencií. Diskusia sa sústredila takmer výlučne na dve otázky, a to na požiadavku vrátiť financovanie školských zariadení z originálnych do prenesených kompetencií a na kritiku zmeny financovania centier voľného času a školských klubov detí od 1. januára 2013.

Ako argument pre vrátenie financovania školských zariadení z originálnych do prenesených kompetencií diskutujúci uvádzali, že samosprávy nemajú dostatok peňazí a snažia sa na nich šetriť, a to aj za cenu nenaplnenia ich zákonných mzdových nárokov.

Pri zmene financovania ŠKD, ktoré je podľa nového systému založené nie na počte detí v ŠKD, ale na počte žiakov ZŠ v príslušnej obci, prišlo k zhoršeniu situácie v prípadoch menších škôl s ŠKD, do ktorých chodí vyšší podiel žiakov príslušnej školy. Charakteristický pre túto tému je nasledujúci príspevok: *... pracujem ako vychovávateľka v ŠKD ... a stále počujem ako nie je peňazí na moju výplatu lebo ju mám z originálnych kompetencií, v ŠKD mám 32 detí, ale vy ste vymysleli super zákon, že sa nebude platiť na počet detí v ŠKD, ale podľa toho, koľko je v škole, je to pre malé školy likvidačné, hoci ja mám kopec detí v školskom klube, snažím sa im vymýšľať super zábavu, aby im bolo u mňa v klube výborne, čo vidieť aj na počte detí, ktoré ku mne chodia.*

Ďalší z príspevkov poukázal na podobný problém aj v školskej jedálni, pri financovaní ktorých sa rovnako, ale už dlhodobo, nevychádza z počtu reálnych stravníkov, ale potenciálnych stravníkov.

Diskusii k CVČ sa podrobnejšie venujeme v časti 3.1.6.

V diskusii bola prezentovaná aj požiadavka *súčasné rozdelenie kompetencií medzi štátom, regionálnou samosprávou a obcami považujeme za správne a je potrebné ho zachovať a postupným zvyšovaním prostriedkov na regionálne školstvo.*

Do oblasti financovania originálnych kompetencií patrí aj nasledovná pripomienka: *V prílohe O financovaní originálnych pôsobností je potrebné doplniť údaje o finančných prostriedkoch miest a obcí na vzdelávanie celkom. V materiáli sa objavuje len tá časť nákladov na originálne školstvo, ktorá „prešla okruhom a výkazmi“ školských zariadení. Okrem toho ale obce financujú kapitálové výdavky školských zariadení, splátky úverov a úrokov a iné výdavky, ktoré nie sú predmetom účtovníctva školského zariadenia, a v správe nie sú uvedené. Tabuľka, ktorú vypracovalo ZMOS na základe údajov z analýz MF SR o hospodárení miest a obcí, je reálnejším obrazom o financovaní školstva v podmienkach miest a obcí.*

Okrem spomínaných dvoch hlavných tém upozornili diskutujúci aj na problém dotýkajúci sa špecificky ZUŠ: *v súčasnosti je možné napočítať jedného žiaka na individuálnu a zároveň skupinovú formu vyučovania len v tom prípade, ak ich navštevuje len v jednej ZUŠ. V prípade, že navštevuje individuálny odbor u jedného zriaďovateľa a skupinový odbor u druhého zriaďovateľa, napočítať si ho môže len jedna škola. Toto považujeme za nelogické opatrenie, ktoré odoberá žiakom možnosť rozvíjať sa v dvoch odboroch súčasne. Prax však potvrdzuje, že práve spojenie dvoch odborov je pre rozvoj talentu veľmi pozitívne. Návrat k možnosti napočítať 1 dieťa v 1 forme štúdia bez ohľadu na školu, ktorú navštevuje, je cestou k odstráneniu nelogickosti súčasných ustanovení. Zároveň kriticky hodnotia požadované čestné prehlásenia od rodičov ako nevykonateľné, nekontrolovateľné a netransparentné opatrenie*

Stanovisko ministerstva

Rozdelenie kompetencií v regionálnom školstve medzi štát a samosprávy vyplynulo z reformy verejnej správy realizovanej v oblasti školstva v roku 2002. V nadväznosti na túto reformu sa zmenili aj majetkové pomery v oblasti školských objektov a spôsob financovania školstva. Zmena financovania školských zariadení z originálnych do prenesených kompetencií by bola zásadnou systémovou zmenou, ktorá sa nedá urobiť izolovane. V súčasnosti s ňou ministerstvo neráta.

Stanovisko ministerstva k problému, ktorý vznikol zmenou systému financovania CVČ a ŠKD, je v časti 3.1.6.

K predposlednej z citovaných pripomienok ministerstvo uvádza, že zvyšovanie finančných prostriedkov, ktoré Správa požaduje, sa týka tak oblasti prenesených kompetencií, ako aj oblasti originálnych kompetencií. Technický spôsob, ako najjednoduchšie dosiahnuť zvyšovanie prostriedkov na regionálne školstvo v rámci originálnych kompetencií bez narušenia súčasného systému financovania týchto kompetencií je uvedený v Správe v poznámke 13.

Pokiaľ ide o údaje z prílohy o financovaní originálnych kompetencií, sú v nej uvedené údaje, ktoré Datacentrum získalo od obcí prostredníctvom Finančného výkazu o plnení rozpočtu subjektu verejnej správy za obce a rozpočtové organizácie v ich pôsobnosti (FIN 1-04). V týchto výdavkoch sa podľa názoru ministerstva nachádzajú súhrnné bežné a kapitálové výdavky za obec a jej organizácie, teda nielen výdavky *ktoré „prešli okruhom a výkazmi“ školských zariadení* ako sa uvádza v pripomienke. Je však pravdou, že sme sa zamerali len na výdavky vynaložené zo zdroja 41, teda z vlastných príjmov obcí. Dôvodom bolo, že príjmy z dane z príjmov fyzických osôb, ktoré obec dostáva na financovania originálnych kompetencií, a teda aj školstva, patria práve do tohto zdroja a ministerstvo chcelo dokladovať ako obce využívajú “zdroje napočítané na školské originálne kompetencie” vo svojich výdavkoch. Uvedomujeme si, že obce môžu na školstvo vynakladať aj prostriedky z iných zdrojov.

K problematike financovania ZUŠ sa ministerstvo, podobne ako k problematike financovania CVČ a ŠKD, vráti pri novelách školských zákonov (pozri odsek 3.1.6.1).

3.1.1.4 Optimalizácia siete škôl

Súhrn diskusie

Problematika optimalizácie siete škôl a školských zariadení bola jednou z najčastejšie diskutovaných tém.

V texte Správy predloženom na verejnú diskusiu sa jednoznačne konštatovalo, že problém optimalizácie je zložitejší ako by sa mohlo zdať na prvý pohľad a tiež, že finančná stránka veci nie je jediná, ktorú je potrebné zohľadňovať. Príspevky z diskusie podporili tento názor a diskutujúci prišli aj s viacerými námetmi, ako napríklad *v malej obci, kde sa nachádza len jedna (málotriedna) škola, vždy ponechať 1. stupeň základnej školy pre jej kultúrnu a spoločenskú funkciu*. Spochybnené bolo jednoznačné tvrdenie o nižšej kvalite výchovy a vzdelávania v malých školách. Autor pripomienky sformuloval svoj názor nasledovne: *Nikdy nebolo dokázané, že absolvent málotriednej školy dosahuje horšie edukačné výsledky, ako absolvent plnoorganizovanej školy. Skôr naopak. Žiaci prechádzajúci do spádovej, plne organizovanej školy, sú kreatívnejší, samostatnejší, prispôsobivejší a praktickejší. Počas celého primárneho vzdelávania im je venovaný individuálny prístup a vytvorená prirodzená možnosť kooperácie, čo je primárny trend v modernej pedagogike. Dnes práve tieto školy*

ponúkajú žiakom nadštandard, ktorý nikdy nemôže dosiahnuť škola, ktorá naplňa triedy na maximálne počty žiakov.

V diskusii zaznelo aj upozornenie na špecifickú problematiku škôl a školských zariadení na národnostne zmiešaných územiach. V príspevku na túto tému sa píše: *Problematiku vzdelávania sa na národnostne zmiešanom území je potrebné chápať v širšom kontexte. Národnostne zmiešané územie južného Slovenska je kultúrna oblasť, v ktorej nevyhnutne dochádza ku komunikácii viacerých kultúr v čase a priestore. Takáto komunikácia prináša Slovákom jednak kultúrnu kooperáciu, ale aj konflikt a izoláciu.... V systéme vzdelávania sa na južnom Slovensku najnegatívnejšie prejavili spojené slovensko-maďarské triedy a školy, odklon od národnej orientácie škôl, kompetencie samospráv v oblasti vzdelávania, finančné podhodnotenie škôl so štátnym jazykom, neznalosť problematiky národného školstva v štátnych školských a vzdelávacích inštitúciách, neschopnosť a zlyhanie štátu v riešení problematiky národného školstva na južnom Slovensku... Spájanie škôl na južnom Slovensku v oblastiach, kde majoritné obyvateľstvo tvorí menšinu, je nevhodný spôsob optimalizácie, resp. je vhodný len za určených podmienok...*

O citlivosti problému optimalizácie vo vzťahu k národnostnému školstvu svedčí nasledujúci príspevok: *Základné školy s vyučovacím jazykom rusínskym sú iba dve ... Rusínsky jazyk ako voliteľný jazyk sa vyučuje na ďalších siedmich základných školách... a na jednom gymnáziu ... Všetky vyššie uvedené základné školy sú málotriedne školy. Ich zrušenie alebo zlúčenie s inými základnými školami by znamenalo faktickú likvidáciu rusínskych škôl na Slovensku.*

Diskutujúci tiež zdôrazňovali nutnosť detailnej analýzy situácie a vplyvov pred prijatím konkrétnych opatrení na optimalizáciu siete.

Jeden z možných smerov systémového riešenia problémov optimalizácie predstavuje nasledujúci návrh: *Problematika optimalizácie siete, najmä základných škôl a školských zariadení zriadených obcami v rámci originálnych kompetencií úzko súvisí s ďalším riešením postavenia a kompetencií orgánov miestnej samosprávy (obcí) a s postupom pri vytváraní „spoločných samosprávnych orgánov“ spravujúcich potreby viacerých obcí. Pokiaľ nepríde k zlúčeniu orgánov miestnej samosprávy pre viacero obcí, nemožno očakávať bezproblémový priebeh optimalizácie siete základných škôl. Odporúčame do úloh zaradiť urgentné riešenie tejto problematiky predovšetkým na úrovni ZMOS a Ministerstva vnútra SR.*

Závažným problémom v súvislosti s optimalizáciou siete škôl, ktorý sa odrazil aj vo verejnej diskusii, je fakt, že nárast počtu detí v niektorých regiónoch bude viesť k situácii, že niektoré mestá a obce nebudú mať možnosti, ani kapacity na to, aby zabezpečili výstavbu alebo prístavbu nových ZŠ bez podporných finančných nástrojov zo strany štátu.

Diskutujúci upozornili tiež na skutočnosť, že sa veľmi často stáva, že novo prístahovaní obyvatelia sa neprihlásia k trvalému pobytu v tejto obci, ale zostávajú prihlásení v pôvodnom bydlisku. Výnos z podielových daní tak ide pôvodnému mestu alebo obci.

Stanovisko ministerstva

Ako je uvedené v Správe, ministerstvo si uvedomuje, že problém optimalizácie siete je zložitý a že opatrenia na optimalizáciu siete škôl a školských zariadení musia preto vychádzať z viacerých kritérií a nie je prípustné redukovat' ich len na snahu iným spôsobom prerozdeliť finančné prostriedky.

Ministerstvo si uvedomuje, že mimoriadne citlivým problémom budú opatrenia na optimalizáciu, ktoré sa budú dotýkať škôl na jazykovo zmiešaných územiach. Explicitné upozornenie na tento problém doplníme do odseku 140 Správy.

Navyše, do úvahy bude potrebné tiež vziať, že z demografickej prognózy vyplýva, že do roku 2018 sa bude zvyšovať počet detí vo veku od troch do piatich rokov až o 15 % a tým sa zvýši i počet novoprijatých žiakov do prvého ročníka ZŠ do roku 2021 až o 14%.

Okrem toho nárast počtu žiakov bude v niektorých regiónoch okrem nárastu populácie prirodzeným prírastkom spôsobený aj skutočnosťou, že v okolí veľkých mestských centier, ako sú Bratislava, Košice, Prešov sa rozvíja výstavba rodinných domov alebo bytov. Pritom sa však paralelne nerozvíja aj potrebná infraštruktúra. Vo veľmi krátkom časovom úseku sa počet skutočných obyvateľov danej obce aj niekoľkokrát zvýši, pričom kapacita škôl a školských zariadení je nastavená na pôvodný počet obyvateľov.

Skutočnosti uvedené v predchádzajúcich odsekoch sa premietli do doplnenia odseku 142 Správy.

Riešenie týchto problémov komplikuje fakt, že nárasty počtu detí môžu mať krátkodobý charakter a tiež to, že rodičia, ako jednoznačne vyplýva aj z výsledkov verejnej diskusie, chcú mať voľnosť výberu školy. Obec je pritom však povinná zabezpečiť dostatočnú kapacitu pre deti všetkých svojich obyvateľov.

Zo všetkých uvedených skutočností vyplýva, že pre problém optimalizácie neexistujú rýchle riešenia. Z začať bude potrebné úpravami systému financovania, aby sa odstránili jeho súčasné slabé miesta. Pred vlastnými zásahmi do siete bude potrebné, ako sa píše v Správe, pripraviť viacero modelov, aby bolo možné zohľadniť miestne špecifiká. A je potrebné rátať aj s tým, že pôjde o dlhodobější proces, počas ktorého bude potrebné niektoré postupy overiť najprv na jednotlivých prípadoch pred ich širším nasadením.

Ministerstvo sa na základe pripomienok z diskusie bude zaoberať analýzou rozsahu problému vyplývajúceho zo skutočnosti, že novo prisťahovaní obyvatelia sa neprihlásia k trvalému pobytu v obci svojho nového bydliska, ale zostávajú prihlásení v pôvodnom bydlisku, a tak výnos z podielových daní ide pôvodnému mestu alebo obci. Táto skutočnosť narúša systém financovania regionálneho školstva v oblasti originálnych kompetencií.

Je zrejmé, že riešenie problému optimalizácie by sa podstatne uľahčilo, pokiaľ by sa pristúpilo k vytváraniu spoločných samosprávnych orgánov spravujúcich potreby viacerých obcí ako sa navrhuje v jednej z pripomienok. Ide však o zásadnú systémovú zmenu podstatne presahujúcu rámec rezortu školstva, a preto sa ňou v Správe podrobnejšie nezaobráme.

3.1.1.5 Zvýšenie počtov žiakov v triedach

Súhrn diskusie

S jednoznačne negatívnou odozvou u diskutujúcich sa stretol odsek 141, v ktorom sa ako jeden z nástrojov na zvýšenie efektívnosti navrhovalo umožniť zvýšiť počet žiakov v triedach a získané zdroje využiť radšej na menší počet lepšie zaplatených učiteľov ako na veľký počet priemerne zaplatených učiteľov. V pripomienkach sa zdôrazňovalo, že zvyšovanie počtu žiakov v triedach v súčasnej situácii nie je správnym krokom a bude viesť k znižovaniu kvality výchovy a vzdelávania a k preťažovaniu učiteľov, ktorých sa toto opatrenie bude týkať. Zníži to aj možnosť žiaduceho individuálneho prístupu učiteľa k žiakom. V tejto súvislosti sa často zdôrazňovala aj snaha o integráciu detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktorú by zvyšovanie žiakov v triedach nepodporovalo.

Stanovisko ministerstva

Z hľadiska medzinárodných štatistík, ktoré slúžia aj ako dôležitý argument pre podporu nutnosti slovenské školstvo dofinancovať, sa javí ako odôvodnené podporiť čiastočné zvýšenie priemerných počtov žiakov v triedach tak, aby sa priblížilo medzinárodnému

priemeru (v súčasnosti je priemerný počet žiakov v triede na Slovensku nižší ako je medzinárodný priemer). Ministerstvo preto už pripravilo návrh na zmenu legislatívy umožňujúci primerané zvýšenie maximálnych počtov žiakov v triedach. V tejto súvislosti tiež poznamenajme, že relevantné štúdie nepreukázali priamu súvislosť znižovania počtov žiakov v triede so zvyšovaním kvality vzdelávania (zdroj: Fenton Whelan: Lessons Learned, United Kingdom 2009). Odôvodnenie zvýšenia počtu žiakov v triedach, ktoré v texte Správy bolo prezentované ako nástroj na získanie zdrojov na zvýšenie plátov menšieho počtu lepšie zaplatených učiteľov, nevystihovalo relevantne prečo sa tento krok navrhuje urobiť, a preto bolo v odseku 141 Správy upravené.

3.1.1.6 Spôsob menovania riaditeľa školy

Súhrn diskusie

Ďalšou témou, pri ktorej dominoval nesúhlas diskutujúcich s návrhom obsiahnutým v texte Správy predloženom na verejnú diskusiu, bolo menovanie a odvolávanie riaditeľa. V odseku 146 sa navrhovalo, aby menovanie a odvolávanie riaditeľa školy bolo výhradne v kompetencii zriaďovateľa. Najčastejšie obavy diskutujúcich súhrnne vyjadruje nasledujúci príspevok: *Pri pretrvávajúcom stave, keď zriaďovateľmi v regionálnom školstve sú samosprávy a obvodné úrady, na čele ktorých stoja prevažne osoby, ktoré sú späté s nejakou politickou stranou, vzniklo by nebezpečenstvo politizácie školstva a riaditelia by sa mohli meniť po každých voľbách. Okrem toho tu jestvuje ešte aj riziko nepotizmu (dosadzovania príbuzných) a korupcie. Zmene fungovania školskej rady by mala predchádzať hlbšia analýza jej fungovania. Pokiaľ ide len o ojedinelé prípady, keď školské rady ovládnu zamestnanci alebo zriaďovateľ, je možné zriadiť odvolací kontrolný a nadriadený orgán, ktorý by mohol vo výnimočných a zákonom stanovených prípadoch vstupovať do konania voľby či odvolávania riaditeľa.*

Požiadavka ponechania výberu riaditeľa školy rade školy zdôrazňujúca však aj potrebu ďalšieho skvalitňovania jej práce je formulovaná nasledovne: *Viazaný výber riaditeľa školy radou školy je vnímaný ako demokratický prvok spoločnosti a navrhovaný spôsob neobmedzeného dosadzovania riaditeľov má jednoznačne politický charakter. Je potrebné zamerať sa na skvalitnenie práce rady školy, jej zložením a jej legislatívnym vymedzením vo vzťahu k samotnej činnosti jasne definovanými kompetenciami a postupmi. Dôraz položiť na odbornosť členov RŠ.*

V diskusii sa ozvali aj zástupcovia zriaďovateľov, ktorých pohľad na problém menovania riaditeľa bol sformulovaný nasledovne: *Zriaďovatelia musia mať právo niesť zodpovednosť za vymenovanie riaditeľa školy a školského zariadenia, navrhujeme zmeniť systém voľby riaditeľov ... tak, aby výberové konanie nebolo v kompetencii rady školy, ale odbornej komisie.*

V súčasnosti je táto otázka inak upravená v prípade štátnych (verejných) škôl, kde riaditeľa navrhuje rada školy a zriaďovateľ je povinný ho vymenovať, a inak v prípade neštátnych škôl, kde riaditeľa tiež navrhuje rada školy, ale zriaďovateľ môže jeho vymenovanie odmietnuť, teda vetovať návrh rady školy.

Stanovisko ministerstva

Ministerstvo na základe priebehu diskusie vníma, že vplyv rady školy na menovanie riaditeľa sa chápe ako právo demokraticky zvoleného orgánu zloženého zo zástupcov všetkých zainteresovaných strán, ktorý je navyše poistkou pred prípadnými politickými nomináciami, ktoré by nemali mať miesto v školskom prostredí. Ministerstvo tento pohľad akceptuje, vníma však aj argumenty zriaďovateľov. Je zrejmé, že optimálne riešenie je len v spolupráci

zriaďovateľa a rady školy v prospech kvalitného fungovania školy. Pri súčasnom stave vecí vidí ministerstvo cestu k spolupráci v tom, že menovanie riaditeľa bude aj v prípade štátnych škôl upravené rovnako ako v prípade neštátnych. Preto svoj návrh v odseku 146 Správy modifikuje v tom smere, že právo veta k návrhu rady školy sa zriaďovateľovi prizná aj v prípade štátnych škôl. Pri príslušnej úprave legislatívy bude potrebné doplniť riešenie v situácii, keď sa proces menovania nezhodou oboch zainteresovaných strán, teda rady školy ako navrhovateľa kandidáta a zriaďovateľa, ktorý kandidáta vymenuje, zablokuje.

3.1.1.7 Posilnenie postavenia riaditeľa školy

Súhrn diskusie

V niekoľkých príspevkoch sa objavila aj požiadavka posilniť kompetencie riaditeľa, hlavne v personálnych otázkach v prípadoch, keď učiteľ nepodáva dostatočne kvalitný výkon. Objavili sa aj návrhy znížiť resp. zrušiť riaditeľovi vyučovaciu povinnosť.

Stanovisko ministerstva

Ministerstvo zastáva názor, že súčasná legislatíva poskytuje riaditeľovi v personálnej oblasti štandardné kompetencie a nie je potrebné ich meniť.

Pokiaľ ide o návrhy znížiť resp. zrušiť riaditeľovi vyučovaciu povinnosť resp. úvahy o riaditeľovi len s manažérskym poslaním a kvalifikáciou, ministerstvo potvrdzuje svoj doterajší prístup, podľa ktorého riaditeľ má mať pedagogické vzdelanie a musí sa aspoň v stanovenej minimálnej miere podieľať na plnení vyučovacích povinností. V odôvodnených prípadoch (napríklad u veľkých škôl) môže zriadiť funkciu zástupcu riaditeľa pre ekonomické činnosti obsadenú aj odborníkom bez pedagogického vzdelania.

3.1.1.8 Problematika debyrokratizácie

Súhrn diskusie

V súvislosti so znižovaním administratívnej záťaže v regionálnom školstve sa vo verejnej diskusii vyskytlo viacero námetov.

Najčastejšie sa objavoval návrh v širšej miere využívať elektronickú formu dokumentov a obmedziť ich duplicitné vedenie v papierovej forme.

Ďalšími námetmi boli: presunúť agendu detí v hmotnej núdzi do rezortu práce, revízia formulárov, ktoré prežívajú z minulosti, vytvoriť podmienky na outsourcovanie niektorých administratívnych prác napríklad transformáciou školských úradov na odborné pracoviská. Ohľadne spomínaných formulárov uvádzame nasledovný citát z pripomienky: *Možno stačí začať prehodnotením potrebnej dokumentácie žiaka – čo je aktuálne a hodnotné pre prácu pedagóga a akúsi históriu vzdelávania žiaka a čo je len zaužívaným prežitkom (viď. dokumentácia s predpísaným spôsobom vyčiarkovania prázdných riadkov, ktorých je viac ako tých vypísaných).*

„Netechnickým“ postrehom je konštatovanie, že jednou z príčin zvýšenej administratívnej záťaže je aj *nedostatočná konkretizácia legislatívy a predpisov ohľadne vedenia školy a predovšetkým vedenia pedagogickej dokumentácie. Riaditeľ je zodpovedný za vedenie školy, obáva sa nedostatkov (napr. pri inšpekcii), nechce sa dopustiť chyby. Preto radšej vypisuje papierov viac (a žiada to aj od zamestnancov) ako by malo niečo chybať. Príkladom sú nedostatky v špecifikácii pedagogickej dokumentácie v školskom zákone, v ŠVP, nejasnej terminológii, príliš všeobecnej formulácii (čo sú vlastne osnovy a aký je ich súvis s prílohami ŠVP, vzdelávacími štandardami?, aká je metodika tvorby tematických výchovno-vzdelávacích plánov, čo majú vlastne obsahovať, 3 stĺpce alebo 7 stĺpcov? – radšej dajme 7 stĺpcov lebo aj*

na vedľajšej škole majú 7, tak aby náhodou nechýbalo keď príde inšpekcia). Námet tejto pripomienky je v inom príspevku charakterizovaný nasledovne: *Vyjadrujeme zásadné pochybnosti, či je ministerstvo schopné pri obvyklom postupe ako tvorí legislatívne zmeny prijať opatrenia, ktoré by administratívnu záťaž znížili...*

Stanovisko ministerstva

Ako dokumentuje už text Správy, ktorý bol predložený na verejnú diskusiu, ministerstvo si problém vysokej administratívnej záťaže uvedomuje. Napriek tomu bola diskusia aj v tomto bode prospešná – opakovane sa v nej zdôraznili konkrétne podnety na zníženie administratívnej záťaže, ktoré bude potrebné urýchlene realizovať.

Poučné je aj konštatovanie, že časť administratívnej záťaže vyplýva z nedokonalkej legislatívy.

Smer nápravy uvedených nedostatkov je v dostatočnom rozsahu uvedený v pôvodnom znení odseku 157. Doplňame však do neho podnet na rokovania s MPSVaR o užšej spolupráci v agende detí v hmotnej núdzi.

3.1.2 Kvalitný, spoločensky rešpektovaný a primerane odmeňovaný učiteľ

V oblasti postavenia a úloh učiteľa sa verejná diskusia sústredila na nasledujúce témy:

1. Výber a príprava na učiteľské povolanie na vysokých školách
2. Zvýšenie plátov pedagogických a odborných zamestnancov
3. Kreditový a kariérový systém

3.1.2.1 Výber a príprava na učiteľské povolanie na vysokých školách

Súhrn diskusie

Kvalitný výber a príprava na učiteľské povolanie bola jednou z frekventovaných tém verejnej diskusie. V príspevkoch si autori všimli viaceré stránky tejto témy.

Časť diskutujúcich vyslovila názor, že by bolo potrebné sprísniť prijímacie konanie a obmedziť počet študentov na vysokých školách pripravujúcich sa na povolanie učiteľa. Od tohto opatrenia si sľubujú zvýšenú konkurenciu a zvýšenie kvality prípravy na učiteľské povolanie. Okrem toho sa navrhuje zvýšená kontrola kvality študentov aj počas štúdia a vyraďovanie tých, ktorí kritériá kvality nespĺňajú.

Osobitnou témou je potreba zvýšenia objemu pedagogickej praxe počas prípravy na učiteľské povolanie. V tejto súvislosti viacerí pripomínajúci zdôraznili potrebu znovu posilniť postavenie fakultných cvičných škôl, a to tak na účely vykonávania pedagogickej praxe študentov učiteľstva, ako aj na účely ďalšieho profesionálneho rozvoja učiteľov, ktorí sú už v praxi a mohli by na týchto školách vidieť výkony najlepších učiteľov z praxe. Tieto návrhy sú v jednom z príspevkov sformulované nasledovne: *Treba zvážiť možnosť vytvorenia „ukážkových“ škôl, napr. „fakultných“, čiže škôl zriadených pri pedagogických fakultách. Na týchto školách by mali učiť najlepší odborníci z praxe. Ostatní učitelia by aj tu mohli na vlastné oči vidieť, ako sa reálne dajú uplatňovať požiadavky vyplývajúce z vedomostných a výkonových štandardov. Tieto školy by zároveň mohli slúžiť na prax pre študentov pedagogických fakúlt.* Tiež sa navrhuje, aby výborní učitelia z praxe prednášajúci na fakultných cvičných školách boli platovo hodnotení na úrovni vysokoškolských učiteľov.

Rozšírenie praktickej prípravy študentov učiteľstva sa navrhuje aj ich zapojením do výkonu asistentov učiteľa, ktorých je nedostatok.

Podporné aj odmietavé názory sa vyskytli v súvislosti s návrhom poskytovať národné štipendia pre kvalitných študentov učiteľstva za predpokladu, že nastúpia na učiteľskú dráhu

a určitý počet rokov na nej zotrvať. Odporcovia národných štipendií by uprednostnili istú cestou zvyšovania atraktívnosti povolania učiteľa.

Stanovisko ministerstva

Prvá časť pripomienok k tejto téme obsahuje návrhy na zvýšenie nárokov počas vysokoškolskej prípravy na učiteľské povolanie a ako nástroj na dosiahnutie tohto cieľa navrhuje aj obmedziť počet študentov pripravujúcich sa na učiteľské povolanie. Na obmedzenie počtu študentov je potrebná zmena vysokoškolskej legislatívy, Správa však s ňou už počíta (odsek 358). Zvýšenie nárokov na prípravu budúcich učiteľov bude mať nádej na úspech iba za podmienky, že sa učiteľské povolanie zatraktívni, čoho súčasťou je aj podstatné zvýšenie plátov učiteľov. Aj návrhy v tomto smere Správa už obsahuje (odsek 165).

Potreba zvýšenia objemu praktického vyučovania je formulovaná v odseku 161 písm. d) Správy. Na základe podnetov z diskusie sa do odseku 161 Správy pridáva osobitná podpora vytvárania fakultných cvičných škôl.

Možnosť zapojiť študentov v rámci praktického vyučovania do funkcií asistentov učiteľa nepokladá ministerstvo za priechodnú z legislatívnych dôvodov (museli by prevziať zodpovednosť za zverených žiakov).

V otázke poskytovania štipendií budúcim učiteľom sa diskutujúci nezhodli. Ministerstvo si však uvedomuje riziká praktickej realizácie takéhoto systému v dikcii uvedenej v texte Správy predloženej na verejnú diskusiu (napríklad študentovi sa v súčasnom systéme nedá po skončení vysokej školy zabezpečiť miesto učiteľa na nejakej škole). Preto na podporu kvalitných študentov učiteľstva sa bude využívať existujúci systém motivačných štipendií a zavedenie osobitného systému sa zo Správy vypúšťa úpravou odseku 161.

3.1.2.2 Zvýšenie plátov pedagogických a odborných zamestnancov

Súhrn diskusie

V diskusii o otázkach plátov dominovala požiadavka „rozmeniť na drobné“ vo vzťahu k zvyšovaniu plátov deklarovaný záväzok zvýšenia financií do školstva, ktorý bol stanovený v horizonte roku 2020 na hodnotu 6 % HDP, a to najmä pre obdobie funkčného obdobia súčasnej vlády, teda na roky 2014-2016. Vyjadrené to je napríklad v nasledovnom príspevku: *Návrhy zvýšenia plátov, resp. financií do školstva doplniť o konkrétny plán zvyšovania v rokoch 2014-2016 tak, aby do roku 2016 bola zrealizovaná proporčná časť navýšenia. Plán každoročného zvyšovania plátov učiteľov stanoviť na 10% ...*

Stanovisko ministerstva

V reakcii na uvedené pripomienky ministerstvo dopĺňa do odseku 165 Správy záväzok, že priemerný plat pedagogických a odborných zamestnancov dosiahne do roku 2016 hodnotu 1,2 násobku priemerného plátu v národnom hospodárstve. Podľa súčasných odhadov vývoja priemernej mzdy v národnom hospodárstve v rokoch 2013 - 2016 zverejnených v materiáloch k návrhu rozpočtu verejnej správy na roky 2014 – 2016 ministerstvom financií sa v roku 2016 očakáva priemerná mzda v národnom hospodárstve na úrovni 910 €. To znamená, že priemerná mzda pedagogického zamestnanca by mala v roku 2016 dosiahnuť hodnotu približne 1090 €.

3.1.2.3 Kreditový systém a kariérový systém

Súhrn diskusie

V súvislosti s kreditovým systémom a kariérovým systémom bola v diskusii prezentovaná široká paleta názorov:

- prichádza k honbe za kreditmi ... len s úmyslom získania platového postupu, zamestnanec pri žiadosti o kontinuálne vzdelávanie, by mal odôvodniť svoj zámer a písomne predložiť svoje predstavy, ako výsledky jeho kontinuálneho vzdelávania budú následne nápomocné pri skvalitnení výchovno-vzdelávacieho procesu danej školy,
- zrušiť dobu platnosti kreditov, ak učiteľ získal vzdelanie, malo by platiť neobmedzene,
- školy by mali na skvalitnenie výchovno-vzdelávacieho procesu efektívne využívať plány kontinuálneho vzdelávania, ktoré by zodpovedali potrebám profesijného rozvoja jednotlivcov v súlade so stratégiou školy,
- na všetkých úrovniach voláme po tom, aby boli učitelia tvoriví. V praxi to však vyzerá tak, že za tvorivosť môže učiteľ dostať iba 30 kreditov. Ak chce získať viac kreditov, musí prestať s tvorivou činnosťou a zvoliť si školenia, na ktorých bude pasívne poznatky prijímať,
- kreditný systém vznikol preto, aby štát nemusel všetkým učiteľom zvýšiť platy. Je to systém od základu zlý a treba ho zrušiť. Mnohé certifikáty sú iba formálne, učitelia chýbajú na vyučovaní,
- učitelia sa budú vzdelávať aj sami vo voľnom čase, ak plat v školstve bude 1200 eur a na každé miesto bude 10 kvalitných kvalifikovaných záujemcov,
- v oblasti kariérneho systému a profesijného rozvoja učiteľov nastaviť systém (hlavne v dopade na odmeňovanie) tak, aby viac reflektoval pôvodné myšlienky participácie učiteľov na inováciách, zvyšovaní kvality, metodického riadenia, účasti na projektoch a podobne. Iba zber kreditov neplní funkciu zlepšovania výchovy a vzdelávania,
- rozdelenie učiteľov na 2. stupni ZŠ a na strednej škole do rôznych podkategórií od roku 2009 je nelogické a diskriminačné,
- kreditové vzdelávanie znevýhodňuje učiteľov ZUŠ, pretože neposkytuje štúdium hudobného nástroja, alebo hudobnej teórie.

Stanovisko ministerstva

Zámerom ministerstva pri zavádzaní kreditového systému bolo motivovať pedagogických a odborných zamestnancov k sústavnému vzdelávaniu sa s cieľom skvalitňovania ich pôsobenia vo výchove a vzdelávaní. Nemal to teda byť prioritne nástroj na zvyšovanie plátov. Kreditový príplatok, ktorý získavajú, samozrejme mal mať a aj má istú motivačnú funkciu a zároveň kompenzuje časť nákladov, ktoré musia účastníci kontinuálneho vzdelávania vynaložiť.

Niektoré z problémov prezentovaných vo verejnej diskusii vyplývajú z nedodržavania zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch, ktorý kontinuálne vzdelávanie upravuje. Zákon napríklad stanovuje povinnosť riaditeľovi, aby dobu čerpania pracovného voľna na kontinuálne vzdelávanie zamestnancom určoval vtedy, keď je obmedzená alebo prerušená prevádzka školy alebo školského zariadenia. Pri dodržaní tohto ustanovenia by teda nemalo dochádzať k narušovaniu vyučovania.

Faktom však je, že niektoré ustanovenia zákona sa nedodržiavajú a ďalšie dokonca zneužívajú, napríklad § 35 ods. 6 (overenie profesijných kompetencií). Ministerstvo sa postupne snaží novelami zákona odstraňovať jeho nedostatky. Sústreďuje sa pritom prednostne aj na úpravu pravidiel kreditového a kariérového systému, ktoré vedú k formálnemu napĺňaniu jeho požiadaviek, a sú teda v rozpore s jeho hlavným cieľom. Zároveň očakáva aj aktívnu účasť riaditeľov na zlepšovaní implementácie systému, k čomu im v zákone vytvára priestor rozširovaním ich kompetencií (napríklad kompetencia priznávať kredity na účely kreditového príplatku na základe prínosu absolvovaného vzdelávania pre

školu). Pri ďalších úpravách zákona ministerstvo využije aj konkrétne podnety z verejnej diskusie.

Ministerstvo neuvažuje o zrušení kreditového systému, pretože ho za predpokladu správnej implementácie pokladá za účinný nástroj na zvyšovanie kvality výchovy a vzdelávania.

3.1.3 Kvalitná výchova a vzdelávanie

V oblasti kvality výchovy a vzdelávania sa verejná diskusia sústredila na nasledujúce témy:

1. Vzdelávacie programy
2. Testovanie
3. Súťaže
4. Spádové školy
5. Využitie digitalizácie a prostriedkov IKT pri výchove a vzdelávaní
6. Štátna školská inšpekcia
7. Učebnice

3.1.3.1 Vzdelávacie programy

Súhrn diskusie

V rámci témy vzdelávacie programy sa diskusia sústredila okolo niekoľkých bodov.

Diskutujúci podporovali návrat k rozdeleniu učiva po ročníkoch, a to najmä v základných školách. Objavili sa aj návrhy, aby sa po ročníkoch rozdeľovalo len učivo v hlavných predmetoch, pričom vo výchovách a v niektorých ďalších predmetoch by zostalo definované na úrovni stupňa a škola sa podľa podmienok, v ktorých pracuje, mohla rozhodnúť o ich rozdelení do ročníkov. V tejto súvislosti bol prezentovaný aj nasledujúci názor skupiny riaditeľov základných škôl doplnený konkrétnym návrhom na zmenu rámcového učebného plánu pre ISCED 1 a ISCED 2 : *UP, ktorý sa má spustiť od budúceho šk. roka je nie 1, ale 10-timi krokmi späť, popiera akúkoľvek profiláciu školy a optimálne a racionálne využitie tých podmienok a možností škôl, ktoré majú každá iné, iný pedagogický personál, materiálne možnosti školy, zloženie detí, dopyt od rodičov, iné prostredie, v ktorom reálne školy sú. Nepopierame nevyhnutnosť jednotnosti v tzv. hlavných predmetoch, ale v ostatných predmetoch potrebujeme voľnosť, pretože to inak bude viesť ku kamufláži - kedy zapísané bude jedno, učiť sa bude iné....*

Do tejto skupiny pripomienok možno zaradiť aj návrh *vypracovať zvlášť varianty (učebných plánov) jazykový, matematicko – informatický, prírodovedný a výchovný, ktoré budú môcť využiť školy, ktoré majú viac tried z jedného ročníka (minimálne v jednej triede vždy musí zostať všeobecný variant) a súkromné a cirkevné školy, ako aj názory, že jednododinovky v predmete sú "podlimitné množstvo"... efektivita takejto dotácie je minimálna.*

V súvislosti so vzdelávacími programami diskutujúci upozornili aj na to, že problémom sú prierezové témy, ktoré je potrebné zapracovať do obsahu jednotlivých predmetov, pretože *inak ich na hodinách nikto neučí.*

Niektorí diskutujúci sa venovali aj problematike odstraňovania výučby encyklopedických vedomostí. V tejto súvislosti bol prezentovaný názor, že vynechávanie encyklopedických vedomostí sa vymklo spod kontroly a žiaci sa neučia niektoré základné zákony napríklad z fyziky. Viacerí tiež zdôraznili, že podstatné je, ako látku podáva učiteľ a aj encyklopedické vedomosti sa dajú podať rôznym spôsobom.

Ďalšia časť diskutujúcich sa venovala systému tvorby štátnych vzdelávacích programov. Kritizovali neustále úpravy vzdelávacích programov, ktoré zaťažujú učiteľov, a tiež, že *konceptia zmien ŠVP neexistuje*. Zároveň základné princípy prepracovania ŠVP navrhli.

Zvýšenú pozornosť vyvolala aj otázka povinnej výučby 2 cudzích jazykov. V tejto otázke boli v diskusii prezentované rôzne názory, pričom žiadny neprevažoval.

Viacerí diskutujúci zdôraznili význam telesnej výchovy a kľúčovú úlohu, ktorú v nej zohráva učiteľ. V tejto súvislosti napríklad jeden z diskutujúcich uviedol, že *oveľa dôležitejšie ako výkony sú príjemné pocity a prežívanie príjemných zážitkov na hodinách telesnej výchovy ... známkovanie tu pôsobí ako strašiak ... žiaci by mali cvičiť preto, že je to pre nich zaujímavé, že pritom prežijú príjemné zážitky, že si upevňujú zdravie a nie preto, že sú z toho známkovaní*. Odznela tiež pripomienka, že *nie je dodržaná schválená koncepcia štátnej politiky v oblasti športu čo sa týka posilnenia dotácie hodín pre telesnú a športovú výchovu*.

Viacero príspevkov sa zaoberalo aj problematikou praktického vyučovania na základných školách. Tí, ktorí sa k nemu vyjadrili, podporili jeho plnohodnotné zavedenie na 2. stupni. V pripomienkach bolo uvedené aj nasledujúce odôvodnenie: *Stále sa však zabúda na žiakov, ktorí nemajú predpoklady na zvládnutie množstva predpísaného teoretického učiva. Zato však môžu byť mimoriadne manuálne zruční a dokázali by – ak by im to vzdelávanie umožnilo – nadobudnúť množstvo praktických skúseností i vedomostí, ktoré by vedeli uplatniť vo svojom povolani (remesle)*.

Na záver k tejto téme uveďme citáty z 3 príspevkov, ktoré sa pozreli na problém výchovy a vzdelávania zo všeobecnejšieho uhla pohľadu:

...Je nanajvýš potrebné vychovať naše deti, našich nasledovníkov, tak, aby nedokončili úplne zasypanie krajiny odpadom, ale odpad prestali tvoriť a všetko to, čo už sme my zakliali do podoby dlhodobo prírodou nepoužiteľného, dokázali navrátiť živým premenám prírody. Na tom sa musí štát podieľať svojim jednoznačným protiodpadovým zákonodarstvom a výchovou...

... Cieľom výchovy sú osobnosti plné pozitívnych zážitkov, ľudskosti a vedomé si vlastných schopností i nedostatkov, lebo len tak budú schopní rešpektovať rôznorodosť ľudských pováh, s ktorými sa v živote stretnú...

... Škola ovplyvňuje jedinca nie len pomocou procesov výchovy i učenia, ale aj ako sociálna jednotka s kodifikovanými normami a otvorenými modelmi správania...

Stanovisko ministerstva

Ministerstvo si je vedomé, že popri kvalitných učiteľoch sú vzdelávacie programy ďalším zo základných kameňov rozhodujúcich o kvalite výchovy a vzdelávania. Diskusia na túto tému poukázala na množstvo otvorených otázok a problémov v tejto oblasti, ktoré je potrebné riešiť. Ministerstvo si tiež uvedomuje, že veľká časť z týchto problémov nemá technický charakter, ale ide o principiálne rozhodnutia, čo robí situáciu ešte zložitejšou, pretože ani medzi odborníkmi nie sú na tieto rozhodnutia rovnaké názory. Výsledkom je, a potvrdila to aj diskusia, že namiesto toho, aby veci mali tendenciu sa stabilizovať, neustále sa menia, čo mimoriadne sťažuje úlohu učiteľom a určite neprispieva ku kvalite výchovy a vzdelávania.

Pripomienky z verejnej diskusie k problematike vzdelávacích programov obsahujú aj konkrétne návrhy na zmeny v systéme ich tvorby a tiež na zmeny v ich obsahu. Časť z nich sa viac-menej zhoduje s návrhmi v tejto oblasti obsiahnutými v texte Správy predloženom na verejnú diskusiu.

Problematika vzdelávacích programov je špecifická a vyžaduje si podrobnú a cieleňú diskusiu. Diskusiu, ktorá k tejto téme prebehla v rámci verejnej diskusie k Správe, chápe ministerstvo ako jeden z krokov, v rámci ktorého pedagogická verejnosť upozornila na hlavné problémy v tejto oblasti v kontexte s ostatnými problémami školstva. Musia však nasledovať ďalšie kroky. Jedným z nich je návrh upravených rámcových učebných plánov pre ISCED 1 a ISCED 2, ktorý v súčasnom období predložil ŠPÚ na verejnú diskusiu s možnosťou poslať pripomienky do 30. októbra 2013. V tomto návrhu je nastavenie vyučovacích hodín podľa ročníkov a jeho súčasťou je aj posilnenie prírodovedných predmetov a možnosť školy vyučovať druhý cudzí jazyk na báze dobrovoľnosti. Ministerstvo o návrhu rozhodne po vyhodnotení diskusie, a to aj so zohľadnením pripomienok, ktoré odzneli k Správe.

Ministerstvo víta aj návrh zavedenia plnohodnotného vyučovania praktického vyučovania na 2. stupni ZŠ, a to aj z dôvodov podnietenia záujmu o štúdium na stredných odborných školách. V tomto zmysle upravuje znenie odsekov 221 a 223 Správy.

3.1.3.2 Testovanie

Súhrn diskusie

Problematika testovania patrila vo verejnej diskusii medzi najfrekvencovanejšie. Najviac pripomienok sa týkalo Testovania 9. Vo väčšine príspevkov diskutujúci poukázali na negatívny vplyv tvorby a najmä zverejňovania rebríčkov škôl podľa výsledkov testovania. Hlavným dôvodom, ktorý uvádzali, bolo, že výsledky testovania, okrem výkonu školy, podstatne závisia aj od iných okolností, na ktoré má škola len čiastočný alebo žiadny vplyv. Preto je nekorektné školu posudzovať len podľa výsledkov testovania. Z rovnakých dôvodov neodporúčajú ani financovať školy na základe výsledkov takéhoto testovania. V jednom z príspevkov je zoznam dôvodov sformulovaný nasledovne:

Výsledky T 9 nemôžu byť podkladom pre financovanie škôl z dôvodov:

- *v otázkach nie je zohľadnené: typ školy a triedy (výberové triedy, jazykové školy, školy pre nadané deti, školy s výrazným zastúpením rómskych žiakov...),*
- *nezohľadňujú socioštruktúru lokality, v ktorej sa škola nachádza,*
- *nezohľadňujú počet začlenených žiakov, mieru ich postihu, nediferencujú otázky a úlohy pre nich,*
- *niektoré školy dodnes nedodržiavajú stanovené pravidlá pre písanie T 9, dochádza k podvodom, čo potvrdilo i tohoročné testovanie,*
- *v školách nie sú rovnaké podmienky pre vzdelávanie – počty žiakov v triede, materiálno-technické vybavenie škôl,*
- *nezohľadňujú špecifické individuálne školské vzdelávacie programy zamerané na rozvoj športových, pracovných, jazykových, prírodovedných atď. kompetencií.*

Diskutujúci uvádzali aj ďalšie negatívne javy vyplývajúce zo zverejňovania výsledkov testovania: množiace sa podvody na školách alebo „tréning“ na testy, ktorý negatívne ovplyvňuje vyučovací proces v 9. ročníku. Poukazovali tiež na negatívne skúsenosti v tejto oblasti zo zahraničia (USA).

Okrem jednoznačného odmietania zverejňovania rebríčkov navrhli niektorí diskutujúci, aby sa testovanie 9 uskutočnilo na strednej škole, napríklad v rámci prijímacích pohovorov a aby sa čitateľská gramotnosť testovala osobitne. Jednotlivo boli uvedené aj pripomienky, aby vznikla osobitná verzia testov pre žiakov so špeciálnymi výchovno – vzdelávacími potrebami, aby sa testovanie na prvom stupni uskutočnilo v 4. a nie v 5. ročníku a aby NÚCEM vydal štandardizované testy po ročníkoch.

Stanovisko ministerstva

Ministerstvo akceptuje námietky voči používaniu výsledkov testovania na tvorbu zverejnených rebríčkov škôl a na účely financovania a v tomto zmysle doplnilo odsek 186 Správy. Zdôrazňuje význam výsledkov testovania ako spätnej väzby pre žiakov, školy, odbornú a decíznu sféru. Konkrétne: Testovanie 9 poskytuje žiakom informáciu, aké sú ich výsledky v porovnaní s ostatnými žiakmi 9. ročníka ZŠ na Slovensku, poskytuje školám a decíznej sfére spätnú väzbu a komplexnejší obraz o testovaných predmetoch, ktorý môže pomôcť pri zvyšovaní kvality vzdelávania, poskytuje podklady pre tvorbu štátneho vzdelávacieho programu a poskytuje žiakom a ich rodičom podklad pre rozhodovanie sa o výbere ďalšieho vzdelávania na strednej škole.

Ďalšie podnety z verejnej diskusie v oblasti testovania ministerstvo bude brať do úvahy pri rozhodovaní o ďalšom vývoji v tejto oblasti.

3.1.3.3 Súťaže

Súhrn diskusie

Diskutujúci, ktorí sa vyjadrili k problematike súťaží, najčastejšie poukazovali na problémy s ich financovaním, ktoré sa podľa ich názoru zhoršili v poslednom roku, po zrušení KŠÚ. Dôvodom je aj skomplikovanie finančných tokov. Vyjadruje to aj nasledujúci citát z diskusie: *Podpora súťaží a olympiád upadá hlavne pre nedostatočné a komplikované financovanie.* V súvislosti s návrhom financovať školy aj podľa výsledkov ich žiakov v súťažiach sa v diskusii vyskytla pripomienka, že je potrebné rozlišovať súťaže podľa náročnosti a konkurencie. V jednej z pripomienok sa na túto tému uvádza: *Sú súťaže, v ktorých je vysoká konkurencia (napr. olympiády v anglickom jazyku), ale už nižšie percento žiakov sa zúčastňuje olympiád v nemeckom jazyku a nehovoriac o iných jazykoch (napr. v ruskom jazyku). Preto, ak sa žiak v olympiáde v ruskom jazyku umiestni v krajskom kole, pritom okresné ani nebolo organizované pre nízky počet účastníkov, tak by to nemalo byť považované za kvalitatívne vyššie hodnotenie školy v porovnaní s umiestnením žiaka inej školy, úspešného iba v okresnom kole z dôvodu vysokej konkurencie.* Ďalším návrhom z diskusie bolo zaradiť viac súťaží v oblasti odborného vzdelávania. Vyskytla sa aj požiadavka zvýšiť ocenenie víťazov predmetových olympiád.

Stanovisko ministerstva

Ministerstvo si je jasne vedomé, a v Správe to jednoznačne vyjadrilo, že slovenské školstvo ako celok a regionálne školstvo zvlášť je nedostatočne financované. V dôsledku toho sa problém nedostatočného financovania prejavuje aj v oblasti súťaží, hoci, ako sme uviedli na inom mieste, tieto sú v súčasnosti vlastne jediným nástrojom používaným na finančné ohodnotenie kvalitného výkonu školy. Je tiež jasné, že prebiehajúca reforma verejnej správy ESO skomplikovala, minimálne v súčasnosti, v oblasti financovania školstva finančné toky, čo sa prejavuje aj vo financovaní súťaží.

Ministerstvo akceptuje pripomienku, že je potrebné rozlišovať súťaže podľa náročnosti a konkurencie a v tomto smer dopĺňa text odseku 137 Správy. Bude tiež hľadať ďalšie možnosti rozšírenia súťaží v oblasti odborného vzdelávania.

3.1.3.4 Spádové školy

Súhrn diskusie

Návrh zväziť legislatívnu úpravu plnenia povinného vzdelávania v spádovej škole určenej obcou, v ktorej má zákonný zástupca trvalý pobyt, ktorý obsahoval text Správy predložený na verejnú diskusiu, sa stretol s negatívnou reakciou účastníkov verejnej diskusie. Prakticky

všetci diskutujúci, ktorí sa k nemu vyjadrovali, ho jednoznačne odmietli. Uvádali pritom 3 dôvody: zníženie kvality škôl pod vplyvom zrušenia súťaže o žiaka, skomplikovanie situácie rodičom, ktorým z rôznych dôvodov (miesto zamestnania, orientácia školy a pod.) vyhovuje, keď si môžu vybrať školu, do ktorej budú chodiť ich deti a nakoniec pocit straty demokracie. Všetky tri dôvody sú uvedené napríklad v nasledujúcom príspevku: *V dnešnej podobe je legislatívne dovolené (zákon č.596/2003 §8) zákonným zástupcom vybrať školu podľa vlastného uváženia, pričom rajónna škola funguje ako „poistka“, v ktorej sa dieťa bude vzdelávať pokiaľ sa rodič nerozhodne inak. V každej demokratickej spoločnosti majú ľudia právo na výber zariadenia, ktoré bude jeho deťom poskytovať vzdelávanie, ak už sú dôvody zákonného zástupcu na výber práve tejto školy akékoľvek (bydlisko, zamestnanie, iní rodinní príslušníci...atď.). Obmedzením tohto rozhodovania sa stráca pre školy význam skvalitňovať svoje školské prostredie a vzdelávací program.*

V dvoch prípadoch diskutujúci uviedli, že rozumejú argumentom ministerstva, ktoré boli uvedené na podporu návrhu, ale argumenty proti návrhu pokladajú za silnejšie.

Stanovisko ministerstva

Ministerstvo akceptuje argumenty z diskusie a návrh z odseku 176 Správy vypúšťa. Znovu však pripomína (pozri odsek 3.1.1.4), že voľnosť výberu školy podstatne komplikuje obciam plnenie povinnosti zabezpečiť dostatočnú kapacitu škôl pre deti všetkých svojich obyvateľov.

3.1.3.5 Využitie digitalizácie a prostriedkov IKT pri výchove a vzdelávaní

Súhrn diskusie

V príspevkoch bolo jednoznačne podporené využívanie digitalizácie a prostriedkov IKT pri výchove a vzdelávaní. Základom je existencia vzdelávacích materiálov v digitalizovanej podobe. V tejto súvislosti bol prezentovaný aj nasledovný námet: *zabezpečiť, aby všetky učebné texty objednávané a platené z verejných zdrojov mali výhradne slobodnú licenciu (napr. CC-BY-SA).¹ Takáto licencia umožní jednoduchšiu distribúciu a využívanie alternatívnymi spôsobmi. Umožní to vyriešenie problémov popísaných v bode 235. Princíp open data - veci platené z verejných zdrojov majú byť aj verejne dostupné.*

Efektívne využívanie vzdelávacích materiálov v digitálnej forme je však podmienené primeraným technickým vybavením škôl prostriedkami IKT. Okrem prístupu k digitálnemu vzdelávaciemu obsahu prostriedky IKT poskytujú navyše aj ďalšie možnosti na zlepšenie vzdelávacieho procesu.

Jeden z diskutujúcich napríklad prezentoval možnosť tvorby virtuálneho prostredia vhodného na precvičovanie tém z jednotlivých odborov. V rámci toho uviedol: *Výhodou systému je taktiež skutočnosť, že každý študent je počas vyučovacej hodiny zamestnaný ... a možno tak dosiahnuť skoro 100% vyťaženosť študenta na hodine. Súčinne je to cesta pre získanie dostatočného počtu hodnotiacich bodov za aktivity študenta počas hodiny.* Iným podrobne ilustrovaným príkladom bolo využitie videokonferencií.

V súvislosti s využívaním IKT na školách bol v diskusii prezentovaný aj návrh *zaviesť na škole správcu počítačovej siete vrátane jeho platového zaradenia a pridelenia finančných prostriedkov pre školu.*

¹) Ide o licenciu umožňujúcu voľný prístup a modifikáciu diela, pričom modifikácia musí mať rovnakú licenciu a musí byť spomenuté meno pôvodného autora (CC-BY-SA znamená Creative Commons - Attribution + ShareAlike)

Stanovisko ministerstva

Ministerstvo jednoznačne podporuje rozvoj používania IKT vo výchovnom a vzdelávacom procese, ako aj na podporu chodu škôl. Uvedomuje si aj potrebu zabezpečiť na školách príslušné technické a programové vybavenie.

Čo sa týka návrhu na zabezpečenie voľnej prístupnosti digitalizovaných učebných materiálov platených z verejných zdrojov, ministerstvo ho akceptuje a nadväzne upravuje odsek 192 Správy. Na dosiahnutie tohto cieľa je však potrebné vyriešiť autorsko-právny problém. V tomto smere bude ministerstvo aktívne skúmať možnosti v rámci pripravovanej zmeny autorského zákona. Poznamenávame, že voľná dostupnosť materiálov hradených z verejných zdrojov je jedným z bodov, ktorým sa v poslednom období zaoberá aj OECD.

Pokiaľ ide o zavedenie pozície správcu počítačovej siete, už súčasná legislatíva umožňuje riaditeľovi školy ustanoviť do kariérovej pozície učiteľa špecialistu koordinátora informatizácie, ktorého náplňou je aj zabezpečovanie chodu a údržby informačného systému. Činnosti koordinátora informácie môže vykonávať aj iný zamestnanec určený zamestnávateľom. Praktické vytvorenie takejto pozície teda nie je legislatívna, ale finančná otázka.

3.1.3.6 Štátna školská inšpekcia

Súhrn diskusie

V diskusii o problematike Štátnej školskej inšpekcie prišlo k zhode na dvoch odporúčaniach. Prvým bolo, aby sa ŠŠI v prvom rade orientovala na poradenstvo školám a až následne na kontrolnú činnosť. Druhým odporúčaním bolo zachovať súčasnú samostatnosť ŠŠI. V jednej z pripomienok sa odporúčalo rozšíriť kompetencie ŠŠI aj smerom k zriaďovateľom. Oba tieto aspekty sú obsiahnuté v nasledujúcom príspevku: *Požadujeme zachovanie nezávislej Štátnej školskej inšpekcie (147) a vidíme ho ako nutné vo výhľade ďalších 20 rokov. Inšpekcia však nemôže plniť len rigidnú kontrolnú funkciu, no musí prevziať funkcie vedúce k zlepšovaniu kvality vzdelávania a fungovania škôl.*

Stanovisko ministerstva

Ministerstvo v súčasnosti neráta so zrušením ŠŠI ani so stratou jej samostatnosti. V tom sa zhoduje s prevažujúcim názorom z diskusie a v tomto smere sa upravuje odsek 147 Správy.

Pokiaľ ide o doplnenie činnosti ŠŠI o poradenskú činnosť, ministerstvo uvádza, že táto je inštitucionálne zastrešovaná prostredníctvom MPC a školských úradov. Poradenská funkcia ŠŠI by bola v rozpore s jej základnou kontrolnou úlohou.

3.1.3.7 Učebnice

Súhrn diskusie

Viacero príspevkov sa v diskusii venovalo aj problematike učebníc. Návrh ministerstva postupne presunúť kompetenciu posudzovať súlad používaných učebníc, učebných textov a pracovných zošitov s cieľmi a princípmi výchovy a vzdelávania a štátnymi vzdelávacími programami na riaditeľov škôl sa nestretol s pozitívnou odozvou, pričom diskutujúci uvádzali viacero dôvodov. V jednom z príspevkov boli námietky formulované nasledovne: *Nesúhlasím, aby sa používali na osvojenie si základného učiva neschválené alebo neodporúčané učebnice. Žiaci potom pri prestupe (zmena bydliska) na inú školu rovnakého typu (napr. základná škola), môžu mať vedomosti na rozličnej úrovni, čo im následne spôsobuje problémy s adaptáciou v novom prostredí.*

V ďalšom príspevku sa uvádzajú iné dôvody: *Riaditeľ školy nie je kompetentný z odborného hľadiska posúdiť súlad učebnice s ŠVP, nie je odborník na všetky predmety a nie je predsa mysliteľné aby jednu vydanú učebnicu a jej súlad s ŠVP individuálne posudzovali tisíce riaditeľov. Túto prácu má vykonať tím odborníkov na ŠPÚ, je to náplňou ich práce a škola musí mať istotu, že ak si objedná schválenú učebnicu, tak tá je v súlade s ŠVP. V každom prípade ponechať proces schvaľovania učebníc na ŠPÚ a nepresúvať túto povinnosť na riaditeľov škôl.)*

Ďalší príspevok odporúča rozlišovať medzi učebnicami a ostatnými didaktickými prostriedkami: *Odporúčame otvoriť trh s učebnicami tak, aby školy mohli používať viacero rôznych učebníc. Schvaľovaciú doložku odporúčame zachovať pre učebnice. Ostatné didaktické prostriedky nemusia obsahovať odporúčaciú doložku. Ich kvalitu by mal zabezpečiť vydavateľ dostatočne erudovanými recenznými posudkami.*

Zaujímavý je námet *zvážiť použitie učebníc pre odborné predmety a niektoré všeobecnovzdelávacie predmety v dominujúcich cudzích jazykoch – v angličtine, nemčine (podobne ako je to vo Švédsku).*

Viacero diskutujúcich tiež upozornilo, že otvorenie trhu s učebnicami bude mať za následok zvýšenie nákladov na túto položku.

Stanovisko ministerstva

Ministerstvo akceptuje námietky voči presunu kompetencie posudzovať súlad používaných učebníc s cieľmi a princípmi výchovy a vzdelávania a štátnymi vzdelávacími programami na riaditeľov škôl. Ráta však naďalej s postupným presunom tejto kompetencie na riaditeľov pre ostatné didaktické materiály. V tomto zmysle upravuje odseky 190 a 192 Správy.

Ministerstvo pripúšťa, že existujú argumenty v prospech tvrdenia, že otvorenie trhu s učebnicami môže mať za následok čiastočné zvýšenie nákladov na túto položku. Aj keby sa tak stalo, je to podľa názoru ministerstva investícia do zvýšenia kvality vzdelávania. Sú však aj argumenty, na základe ktorých sa dá očakávať zníženie niektorých druhov nákladov na učebnice oproti súčasnosti, keď sú učebnice pre školy „zadarmo“ (napríklad vytváranie zásob učebníc prestane mať význam).

3.1.4 Kvalitné a relevantné odborné vzdelávanie a príprava reagujúce na aktuálne a očakávané potreby praxe

V oblasti odborného vzdelávania a prípravy sa verejná diskusia sústredila na nasledujúce témy:

1. Teoretická versus praktická výučba v odbornom školstve
2. Kvalita odborného školstva, formy praktickej výučby a zavedenie prvkov duálneho systému
3. Financovanie odborných škôl

3.1.4.1 Teoretická versus praktická výučba v odbornom školstve

Súhrn diskusie

Autori niektorých príspevkov zdôraznili, že v odbornom školstve je popri dôraze na praktickú výučbu potrebné venovať pozornosť aj teoretickej výučbe. V diskusii sa napríklad uvádza požiadavka: *pri duálnom vzdelávaní zabezpečiť pre študentov dostatok teoretických zručností (keďže na trhu práce budú nasledujúcich 50 rokov), zabezpečiť aby praktické vzdelávanie postupy nevyučovali iba pre potreby konkrétneho zamestnávateľa, ale všeobecnejšie. Za pripomienku týkajúcu sa tak teoretickej ako aj praktickej prípravy možno považovať*

odporúčanie v rámci reforiem obsahového zamerania vzdelávacích programov presadzovať princípy kreatívnosti žiakov pri aplikácii získaných poznatkov.

Vo viacerých príspevkoch sa objavila aj téma maturít na odborných školách. Kriticky sa hodnotil stav, keď sa na maturitách kladie väčší faktický dôraz na humanitné predmety (jazyky), u ktorých existuje verejná forma kontroly ich výsledkov prostredníctvom externej časti maturitnej skúšky, ako na odborné predmety, kde žiadna takáto kontrola neexistuje.

Stanovisko ministerstva

Ministerstvo akceptuje nutnosť venovania vyváženej pozornosti teoretickému a praktickému vzdelávaniu v odbornom školstve a v tomto smere upravuje na základe pripomienok z diskusie dikciu odseku 207 Správy.

V ďalšom sa sústreďí na dosiahnutie vyváženého dôrazu na odborné a všeobecné predmety pri maturitných skúškach.

3.1.4.2 Kvalita odborného školstva, formy praktickej výučby a zavedenie prvkov duálneho systému

Súhrn diskusie

Rôzne názory boli prezentované v súvislosti s formami praktickej výučby a zavádzaním prvkov duálneho systému. Na jednej strane názorovej škály bol prezentovaný názor, že *stredné odborné školy by mali realizovať len teoretické vyučovanie – všeobecnovzdelávacie a odborné. Zbavili by sa tak materiálne náročných dielní, ktoré aj tak nedokážu mať vybavené na úrovni súčasnej praxe, a vyriešil by sa aj problém majstrov OV, ktorí po dlhodobom pôsobení v škole strácajú kontakt s aktuálnou výrobnou praxou.* Na druhej strane sa v diskusii zdôraznilo, že pri praktickej príprave sa nedá spoľahnúť len na prax vo firmách a školy by mali mať svoje kreatívne dielne, v ktorých by dôležitú úlohu hrala simulácia výrobných a iných procesov z praxe metódami IKT. V tejto súvislosti sa tiež uviedlo, že *pre vybavenie školských dielní (ktoré skôr možno nazvať laboratória) dnes už existuje mnoho zariadení na produkciu nízkeho počtu kusov, ktoré je možno využívať vo vzdelávacom procese za výhodných cenových podmienok. Takto koncipovaná forma vzdelávania umožní prezentovať sa študentom na súťažiach dosahujúcich medzinárodný rozmer a šíriť dobré meno školy.* Diskutujúci upozornili, že pri zdôrazňovaní praktickej výučby priamo vo výrobe je potrebné vziať do úvahy aj značne zmenený charakter súčasnej produkcie oproti situácii v minulosti. Zamestnávateľia, najmä vo veľkých firmách, môžu mať tendenciu zaškoliť študentov ako svojich budúcich zamestnancov len do tej miery, ako ich potrebujú využívať v sériovej výrobe.

V príspevkoch sa navrhuje premyslený prístup k zavádzaniu prvkov duálneho systému založený na kvalifikovanej analýze resp. štúdiu uskutočniteľnosti, pretože *odborné vzdelávanie potrebuje omnoho väčšie investície na žiaka ako všeobecné školstvo. Avšak chybné rozhodnutie odčerpá mnoho prostriedkov bez výrazného efektu.* Príspevky obsahujú aj konkrétne návrhy na spôsob zavedenia prvkov duálneho systému.

Diskusia o odbornom školstve sa okrem praktickej výučby venovala aj otázkam kvality odborného vzdelávania a prípravy zo všeobecnejšieho pohľadu. Konštatovala sa jej nízka úroveň spôsobená v prvom rade nedostatočným personálnym zabezpečením výučby odborných predmetov. V jednom z príspevkov sa na túto tému uvádza: *Pre zabezpečenie kvalitného odborného vzdelávania na všetkých odborných školách je nutné, aby odborné predmety učili najlepší odborníci z praxe, t. j. inžinieri s DPS-kou (získanou na materskej odbornej fakulte), teoretické predmety a praktické zručnosti vedúce k výučnému listu by mali učiť najlepší majstri z daného povolania - odboru. V súčasnosti je skoro nemožné získať*

takýchto učiteľov do odborných škôl technického zamerania. Pritom diskutujúci za základ riešenia kvality odborného vzdelávania považujú v prvom rade dobrú školu. Len dôraz na praktickú výučbu problém nevyrieši. Opakovane sa kritizovalo rozhodnutie zrušenia priemysloviek a stredných odborných učilíšť a ich zjednotenie do stredných odborných škôl. Časť diskutujúcich prejavila skeptický pohľad v súvislosti s posilňovaním zapojenia sa stavovských a profesijných organizácií do oblasti odborného vzdelávania. Podľa nich je to v našich podmienkach nereálne, nemajú u nás tradíciu a nevznikli z potrieb trhu, ale na objednávku zvonku. Majú problém aj vyslať svojich zástupcov na záverečné skúšky.

S témou tejto časti čiastočne súvisí aj podpora záujmu o odborné vzdelávanie, ktorá je obsahom nasledujúceho príspevku: *Odporúčame do zriaďovateľských oprávnení obvodných úradov v sídlach krajov zaradiť centrá voľného času. Následne rozšíriť ustanovenie § 116 školského zákona (centrum voľného času) o zriaďovanie „združených profesných centier voľného času“, za činnosť ktorých by okrem zriaďovateľa (obvodného úradu v sídle kraja) prevzali ingerenciu aj príslušný rezort (ministerstvo hospodárstva, ministerstvo dopravy, ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka), vybrané výrobné podniky resp. vysoké školy. Uvedené subjekty by sa zúčastňovali na personálnom a materiálno-technickom zabezpečení činnosti týchto centier voľného času.*

Stanovisko ministerstva

Ministerstvo si je vedomé, a to aj na základe medzinárodných skúseností a odporúčaní OECD, že riešenie problémov kvality odborného školstva a osobitne praktickej výučby v odbornom školstve a zavádzanie prvkov duálneho systému je beh na dlhú trať a vyžaduje si úzku spoluprácu, záujem, ochotu a trpezlivosť tak zo strany ministerstva školstva a niektorých ďalších ústredných orgánov štátnej správy, ako aj zo strany škôl a zo strany zamestnávateľov. V tejto oblasti nikde na svete nefungujú rýchle riešenia a inak to nebude ani na Slovensku. Ministerstvo školstva nadviazalo v tejto oblasti aj spoluprácu s odbornými útvarmi OECD, od ktorej si sľubuje uľahčenie a zrýchlenie prevzatia a uplatnenia medzinárodných skúseností v podmienkach Slovenska. Ministerstvo bude postupovať v súlade s opatreniami uvedenými v Správe, v ktorých na základe diskusie upravilo čiastočne znenia odsekov 214, 218, 221 a 223.

3.1.4.3 Financovanie odborných škôl

Súhrn diskusie

Viacerí diskutujúci zdôraznili, že súčasný systém financovania nedostatočne zohľadňuje finančnú náročnosť odborného vzdelávania (s výnimkou zdravotníckych škôl). Súhrnne to vyjadruje nasledovný príspevok: *s terajšími normatívmi stredné odborné školy len prežívajú. Normatívy absolútne nezohľadňujú delenie tried na praktické vyučovanie a nútia riaditeľov škôl vytvárať väčšie skupiny, ktoré môžu ohrozovať bezpečnosť žiakov pri práci. Napríklad pri nácviku praktických zručností so strojmi, prístrojmi a takisto pri manipulácii so zvieratami. Z legislatívy sa vytratili objektívne a jednoznačne zadefinované pravidlá na delenie tried na skupiny - je potrebné ich tam opäť vrátiť, napríklad nutnosť delenia tried na skupiny alebo materiálnu náročnosť výučby odborných predmetov.* Diskutujúci pokladajú zlepšenie situácie v odbornom školstve bez zlepšenia financovania za nereálne.

Stanovisko ministerstva

Ako sme uviedli v časti 3.1.1.1 venovanej systému financovania v regionálnom školstve, ministerstvo si jasne uvedomuje súčasné silné a slabé stránky tohto systému. Medzi opatreniami, ktoré sú už vo verzii Správy na verejnú diskusiu uvedené, je aj potreba

aktualizácie výšky noratívov v odbornom školstve (odsek 138), ktorú požadovali diskutujúci vo svojich príspevkoch.

3.1.5 Školstvo dostupné pre všetkých

V oblasti dostupnosti školstva sa verejná diskusia sústredila na nasledujúce témy:

1. Nultý ročník základných škôl
2. Integrovaní žiaci
3. Centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a centrá špeciálnopedagogického poradenstva
4. Spolupráca rezortov školstva a práce pri riešení problémov marginalizovaných skupín

3.1.5.1 Nultý ročník základných škôl

Súhrn diskusie

Najfrekvencovanejšou pripomienkou k problematike nultého ročníka základných škôl bola požiadavka otvoriť ho aj pre deti, ktoré nie sú zrelé na povinnú školskú dochádzku, ale nepochádzajú zo sociálne znevýhodneného prostredia. Súhrn argumentov pre túto požiadavku je vidno z nasledujúceho príspevku: *Nie je mi jasný význam obmedzenia nultého ročníka na deti zo sociálne znevýhodneného prostredia. Poznám prípady rodín „sociálne slabých“, kde sa rodičia svojim deťom intenzívne venovali a tie preto disponovali všetkými schopnosťami potrebnými pre nástup do prvého ročníka v riadnom veku. Naopak, poznám deti, ktoré v dôsledku choroby, nepriaznivej situácie v rodine (rozvod), neabsolvovaniu predškolskej prípravy v MŠ, atď. nemajú dostatočne rozvinuté sluchové, zrakové vnímanie, slovnú zásobu, jemnú motoriku, ... To sú deti, ktoré potrebujú zvýšenú stimuláciu spomínaných oblastí pre jednoduchší nástup a zvládnutie prvého ročníka. Prečo im je teda upieraná možnosť nultého ročníka a odborná príprava na školu?*

Diskutovaná bola aj otázka opakovania nultého ročníka, v nej k zhode neprišlo, objavili sa názory pre aj proti. Časť diskutujúcich by pred nultým ročníkom ZŠ uprednostnila prípravný ročník v špeciálnej ZŠ resp. návštevu špeciálnych materských škôl ako je vyjadrené v nasledujúcom príspevku: *Súhlasíme s návrhom, aby sa nultý ročník pri bežných ZŠ nemohol opakovať, resp. prikláňame sa k názoru, aby bol zrušený. Pokiaľ sa už pri vstupe do ZŠ potvrdí u žiaka postihnutie, je oveľa vhodnejší postup aby bol zaradený do prípravného ročníka špeciálnej ZŠ a po prvom roku bol reidiagnostikovaný. Na riešenie problémov nezrelých detí, detí s odkladom PŠD resp. detí s identifikovaným rizikovým vývinom je optimálne využívať súčasnú dobrú sieť špeciálnych MŠ, s výborným odborným zázemím, resp. túto kapacitne rozširovať.*

Stanovisko ministerstva

Dôvodom pre zavedenie nultého ročníka bolo včasné zapojenie detí, ktoré pochádzajú zo sociálne znevýhodneného prostredia a školskú spôsobilosť nezískali z dôvodu kultúrnych alebo jazykových bariér. Pre deti so zdravotným znevýhodnením, vývinovými poruchami a poruchami správania je v súčasnosti určený prípravný ročník špeciálnych základných škôl. Pre deti s odkladom povinnej školskej dochádzky z iných dôvodov je v súčasnosti možné využívať sieť materských škôl.

Vzhľadom na uvedené ministerstvo nevidí v súčasnosti dôvod pre otvorenie nultého ročníka aj pre deti nepochádzajúce zo sociálne znevýhodneného prostredia. Išlo by o duplicitu s dodatočnými finančnými nárokmi.

3.1.5.2 Integrovaní žiaci

Súhrn diskusie

Spoločným prvkom diskusie o integrovaných žiakoch boli podmienky pre integráciu v bežných triedach. V súčasnosti sú tieto podmienky vo všeobecnosti hodnotené ako nedostatočné. V jednom príspevku sa na túto tému uvádza: *Štát zaradil takýchto integrovaných žiakov do bežných škôl a tvári sa, že je všetko v poriadku. Ale nie je !!! Neposkytuje totiž pre nich potrebný „servis“ – chýbajú asistenti, špeciálny pedagóg či metodik, ktorý by dodal potrebné informácie a individuálne plány pre takto integrované deti....*

Najčastejšie zaznievala požiadavka, že na každej škole by mali byť postupne vytvorené miesta špeciálnych pedagógov a školských psychológov. Jeden z príspevkov obsahoval nasledovný zoznam podmienok, ktorý by mala škola spĺňať ak sa má integrácia efektívne a zmysluplne realizovať:

- *znižit' počty detí v triedach,*
- *v každej triede s integrovaným žiakom zaviesť profesiu asistent učiteľa*
- *na každej škole zaviesť profesiu školský špeciálny pedagóg, psychológ a logopéd (spolupracovať musia všetci traja odborníci, nestačí, ak si škola vyberie jedného z nich)*
- *vytvoriť metodický materiál k vypracovávaní individuálnych výchovno-vzdelávacích plánov, umožniť špeciálnym pedagógom a pedagógom kvalitné vzdelávanie v tejto oblasti, poskytnúť DVD materiál – prípadovú štúdiu s tvorbou IVVP pre konkrétne anonymné dieťa so ŠVVP integrované na ZŠ v priebehu jedného školského roka*
- *definovať redukciu učebných osnov (percentuálne vymedziť do akej miery môže pedagóg redukovať učebné osnovy integrovanému žiakovi a za akých podmienok)*
- *vytvoriť materiály, pracovné listy, zošity, učebnice pre prácu so žiakmi so ŠVVP konkrétne napr. pre žiakov s poruchami učenia a pozornosti, ktoré by bolo možné v rámci IVVP využívať*
- *zlepšiť diagnostiku v zmysle „modernizácie“ niektorých zastaraných testov (generácia súčasných detí, predsa nemôže byť diagnostikovaná na základe kritérií, ktoré platili pred 20 – 30 rokmi), tiež v zmysle objektivity testovania (spolupráca medzi odborníkmi, jedno dieťa v prípade problémov by mal reidiagnostikovať iný odborník), v zmysle vytvorenia centrálnej databázy klientov poradní s dátumami posledných diagnostických vyšetrení (v prípade, že rodič požaduje reidiagnostiku v inom zariadení – niektoré testy sa nemajú opakovať skôr ako po 6 – tich mesiacoch)*

V inom príspevku sa zdôrazňuje ako dôvod pre štandardné miesto špeciálneho školského pedagóga, že *včasným odstránením rôznych drobných chýb sa dá predísť poruchám učenia, ktoré veľakrát prechádzajú vo vyšších ročníkoch do porúch správania.*

Jeden z príspevkov dotýkajúcich sa problému integrácie obsahuje aj upozornenie, že existujúci systém financovania motivuje niektoré školy umelo zvyšovať počty integrovaných žiakov s cieľom zvýšiť dotáciu pre školu. V ďalšom sa navrhuje, aby dokumentáciu integrovaných žiakov, ktorá je náročná, viedli poradne a školy do nej dodávali len vstupy, za ktoré zodpovedajú.

Ohľadne odborných zamestnancov, ktorí majú v názve pedagóg, sa navrhuje, aby boli zaradení medzi pedagogických zamestnancov, pretože *ak sú zaradení ako odborní zamestnanci, tak ostávajú na úrovni realizácie depistáže, diagnostiky a konzultácií, ale nemôžu aktívne vstupovať do edukačného procesu, na čo sú v rámci vysokoškolského štúdia pripravovaní na rozdiel od asistentov učiteľa.*

Stanovisko ministerstva

Ministerstvo súhlasí s väčšinou pripomienok a námietok vznesených vo verejnej diskusii k problematike integrovaných žiakov. Súčasne pokladá však za potrebné dodať, že pre riešenie väčšiny z nich, spomeňme napríklad chýbajúcich odborných zamestnancov, asistentov učiteľa, učebníc, moderných diagnostických postupov, sú potrebné v prvom rade dodatočné finančné prostriedky. Aj toto je praktickým dôsledkom skutočnosti, že Slovensko je na posledných miestach rebríčka vo financovaní školstva.

Medzi pripomienkami je aj niekoľko námietok skôr technického charakteru (upozornenie na možné zneužívanie vyššieho normatívu na integrovaného žiaka prejavujúce sa v umelom zvyšovaní ich počtu) resp. podnetov na úpravu legislatívy (napríklad preradenie časti odborných zamestnancov medzi pedagogických), ktoré ministerstvo využije pri svojich ďalších aktivitách, najmä legislatívnych.

3.1.5.3 Centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a centrá špeciálnopedagogického poradenstva

Súhrn diskusie

Všetci diskutujúci, ktorí sa vyjadrili v téme CPPPaP a ČŠPP, odmietli návrh z textu Správy na verejnú diskusiu na integráciu týchto dvoch druhov inštitúcií. Ako dôvod sa uvádza, že *úzko špecializované centrá špeciálnopedagogického poradenstva plnia podstatne lepšie svoje úlohy, pretože sa môžu sústrediť na prácu s konkrétnou skupinou žiakov a študentov so zdravotným postihnutím. Nevyhnutné je to najmä v prípadoch, ak ide o relatívne málo početnú skupinu v populácii. Horšia dostupnosť v rámci územia Slovenska je vyvážená vysokou odbornosťou pracovníkov, čo považujeme za dôležitejšie.* Väčšina sa tiež vyjadrila, že je nevyhnutné inovovať metódy používané v poradenských zariadeniach, pretože tie v súčasnosti používané sú už zastarané. V diskusii sa objavila aj požiadavka aktualizovať legislatívu týkajúcu sa CPPPaP a ČŠPP.

Stanovisko ministerstva

Ministerstvo registruje námietky voči navrhovanej integrácii CPPP a ČŠPP a pokladá za potrebné pred definitívnym rozhodnutím o ich prípadnom zlučovaní návrh ďalej konzultovať so zainteresovanými odborníkmi. V tomto zmysle upravuje znenie odseku 239 Správy. Podnet na aktualizáciu legislatívy týkajúcej sa CPPP a ČŠPP bude zohľadnený pri príprave noviel školských zákonov v roku 2014.

3.1.5.4 Spolupráca rezortov školstva a práce pri riešení problémov žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia

Súhrn diskusie

V diskusii bola prezentovaná aj potreba úzkej spolupráce rezortu školstva a rezortu práce pri riešení problémov žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia. Komplexné vyjadrenie návrhu z jedného z príspevkov je nasledujúce: *Navrhujeme spoločný postup ministerstva školstva a ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny pri vypracovaní modelu synergického využitia sociálnych dávok, vzdelávacieho normatívu, novej asistencie rodičov, počtu a štruktúry odborných a pedagogických zamestnancov, vhodného modelu vzdelávania (integrácia, špeciálne triedy, ...) a ostatných faktorov tak, aby vznikol prirodzený, logický, jednoduchý a efektívny systém vzdelávania znevýhodnených žiakov.*

Stanovisko ministerstva

Na základe prezentovaného podnetu ministerstvo doplnilo odsek 239 o úlohu zabezpečiť spoluprácu rezortov školstva a práce v oblasti výchovy a vzdelávania žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia.

3.1.6 Školstvo poskytujúce deťom a žiakom základ zdravého životného štýlu

V oblasti úlohy školstva pri vytváraní zdravého životného štýlu žiakov sa verejná diskusia sústredila na nasledujúce témy:

1. Podpora voľnočasových aktivít žiakov
2. Školské stravovanie
3. Bezpečnosť na školách

3.1.6.1 Podpora voľnočasových aktivít žiakov

Súhrn diskusie

Pri téme podpory voľnočasových aktivít žiakov sa diskusia sústredila okolo dvoch otázok: problémy s novým financovaním CVČ a prekážky pri otvorení školy na voľnočasové aktivity v čase mimo vyučovania.

V príspevkoch týkajúcich sa CVČ diskutujúci, ktorí sa v tomto bode zapojili do diskusie, zhodne konštatovali, že nový systém financovania spôsobí zánik viacerých CVČ a podstatné obmedzenie činnosti ďalších. Podstatu argumentov vystihuje nasledujúci príspevok: *Pohybové a športové aktivity sa vo veľkej miere realizovali v CVČ a školských kluboch. Zmena legislatívy týkajúca sa financovania škôl a školských zariadení vyústila vo viacerých prípadoch do zrušenia činnosti CVČ, mnohé nad touto možnosťou uvažujú. Ak chceme podporiť mimoškolskú aktivitu musíme zlepšiť prístup žiakov k takejto aktivite a podporiť, nie skomplikovať fungovanie zariadení, ktoré tento typ aktivít poskytujú. Napriek problémom s financovaním CVČ a "obchodovaniu s čiernymi dušami a biznis s deťmi", by mala byť podporená činnosť týchto zariadení a preto je dôležité vykonať podrobnú analýzu činnosti CVČ a na základe tejto analýzy spravodlivo vyčleniť kvalitné centrá s dobrými výsledkami a nepaušalizovať činnosť centier v zmysle nekorektného financovania. Financovania záujmového vzdelávania, a teda aj problematiky CVČ, sa týkal aj nasledujúci príspevok, ktorý prezentoval iný pohľad: ZMOS podporuje prijaté opatrenia na financovanie záujmového vzdelávania, ktoré zastavili centralizačné tendencie záujmových aktivít a umožňovali ich zneužívanie. Považuje ho za dobrý nástroj na podporu financovania záujmových aktivít občanov.*

V otázke otvorenia školy na voľnočasové aktivity v čase mimo vyučovania identifikovali diskutujúci 2 zásadné problémy: nedostatok financií, ktorý núti školy napríklad obmedzovať vykurovanie v čase mimo vyučovania a legislatívne doriešenie zodpovednosti za pobyt detí v škole v tomto čase. Komplexne je to vyjadrené v nasledujúcom príspevku: *Zámer vytvoriť podmienky na „otvorenie škôl“ pre všetkých a v každom čase je počin prospešný, nie však nový. Všetky predchádzajúce pokusy „otvoriť školy verejnosti“ stroskotali predovšetkým na nedostatku finančných prostriedkov sanujúcich personálne, materiálno-technické a prevádzkové zabezpečenie takéhoto projektu. Osobitne treba zdôrazniť, že pre vytvorenie podmienok pre „otvorenie škôl“ nepostačuje len zabezpečenie dostatku finančných prostriedkov (prevádzkové náklady, osobné náklady zamestnancov zabezpečujúcich aktivitu, materiálne a technické zabezpečenie aktivít, atď.), ale treba legislatívne upraviť celý rad situácií, najmä z hľadiska bezpečnosti o ochrany zdravia, zodpovednosti za škody resp. za ujmu na zdraví, zabezpečenie prvej pomoci, ochrany objektu a pod. Rátať treba aj s ďalším zvýšením administratívnej záťaže školy.*

Do skupiny problémov, ktoré vznikli úpravou legislatívy v oblasti voľnočasových aktivít, patrí aj problém z nasledujúceho príspevku: *už vykonaná úprava § 114 ods. (1) Z. č. 245/2008 Z. z. spôsobila, že v ŠKD sa nesmie vykonávať krúžková a iná záujmová činnosť. ... Upozorňujeme, že žiaci s rôznymi druhmi a stupňami zdravotného postihnutia či narušenia sa len výnimočne zapájajú do organizovanej záujmovej činnosti v bežných CVČ či ZUŠ. Ak nebudú mať záujmovú činnosť zmysluplne zabezpečenú priamo v ŠKD pri príslušnej špeciálnej škole, budú popoludnia tráviť na ulici, kde sú ohrození sociálno-patologickými javmi. Preto žiadame osobitne prihliadať na ŠKD pri školách pre žiakov so zdravotným postihnutím a znevýhodnením. Ponechať im možnosť zabezpečiť aj záujmovú činnosť a adekvátne prispôsobiť normatív na financovanie. Ide o prevenciu patologického vývinu uvedenej skupiny detí. Vykonať potrebnú zmenu legislatívy.*

Stanovisko ministerstva

Rozhodnutie o zmene financovania CVČ a ŠKD (u ŠKD aj o čiastočnej zmene orientácie) vzniklo pod vplyvom negatívnych javov vyplývajúcich zo zneužitia systému financovania niektorými z uvedených subjektov v predchádzajúcich rokoch. Zneužívanie spočívalo vo vykazovaní fiktívnych žiakov, a prejavilo sa až do takej miery, že to významným spôsobom znižovalo prídely finančných prostriedkov obciam a mestám, v ktorých sa takéto podvádzajúce subjekty nevyskytovali. Cieľom ministerstva samozrejme nebola likvidácia seriózne fungujúcich zariadení, ku ktorej, zdá sa, čiastočne pod vplyvom uvedenej zmeny dochádza. Ministerstvo na základe údajov za rok 2013 zhodnotí dopad zmeny financovania a v prípade potreby upraví legislatívu v prospech dobrého fungovania uvedených školských zariadení. V tomto zmysle sa dopĺňa odsek 247 Správy.

K argumentu o zastavení centralizačných aktivít prezentovanému vo vyššie citovanej pripomienke je potrebné uviesť, že ak by sa mal dôsledne uplatniť, bolo by potrebné zmeniť aj financovanie napríklad ZUŠ alebo MŠ a prejsť na spôsob rozpisu podielových daní pre obce rovnako, ako je to pri VÚC, teda podľa počtu detí do 15 rokov.

Pokiaľ ide o podporu otvorenej školy, podnety z diskusie sú v súlade a bližšie konkretizujú opatrenie, ktoré sa nachádza v odseku 247 Správy. Na ich základe sa znenie tohto opatrenia v Správe dopĺňa.

K pripomienke o nemožnosti vykonávať krúžkovú a inú záujmovú činnosť v ŠKD ministerstvo uvádza, že v ŠKD je samozrejme naďalej možné organizovať aj voľnočasové aktivity, ale nie formou krúžkov s osobitným financovaním.

3.1.6.2 Školské stravovanie

Súhrn diskusie

O oblasti školského stravovania diskutovali najmä rodičia a vedúci zamestnanci resp. zamestnanci školských jedální.

Príspevky rodičov poukazovali najmä na potrebu podávania „zdravých“ jedál a eliminácii možností nákupu „nezdravých“ jedál v priestoroch škôl.

Pracovníci školských jedální, okrem požiadavky, aby ich financovanie bolo realizované prostredníctvom prenesených kompetencií (podrobnejšie pozri odsek 3.1.1.3) poukazovali na potrebu záväzne stanoviť počet zamestnancov školských jedální v závislosti od počtu stravíkov. V súčasnosti je tento počet stanovený v príslušných metodických pokynoch len orientačne. Opakovane tiež upozorňovali na problém technického vybavenia školských jedální charakterizovaný výstižne v nasledujúcom príspevku: *Ešte by som mala pripomienku k zabezpečeniu veľkokapacitných kuchynských zariadení. Keďže ide väčšinou o kapitálové*

výdavky, financovať by ich mali obce. Ale v tejto situácii je to absolútne nemožné, aspoň na malých obciach je to tak. Takže by som chcela navrhnúť, aby sa podporovali projekty a zverejňovali výzvy.

Jednotlivé príspevky o školskom stravovaní obsahovali aj ďalšie námety, ktoré by zlepšili situáciu v tejto oblasti (urobiť výnimku pri zamestnávaní nezamestnaných z projektov ÚPSVaR, ktorí nemajú vzdelanie na prácu v kuchyniach a v kuchyniach robia len pomocné práce) vrátane riešenia špecifických problémov niektorých skupín stravníkov vyžadujúcich osobitný prístup (bezlepková strava).

Stanovisko ministerstva

Riešenie pripomienok z diskusie dotýkajúcich sa upozornení na porušovanie zásad zdravej výživy v školských zariadeniach a odporúčajúcich obmedzenie predaja „nezdravých“ jedál je predmetom opatrení uvedených v odseku 248 Správy.

K možnosti prechodu financovania školských jedální z oblasti originálnych do prenesených kompetencií sme sa vyjadrili v odseku 3.1.1.3.

Ministerstvo sa bude naďalej snažiť formou vypisovania rozvojových projektov a dotácií podporiť v rámci možnosti rozpočtu zlepšenie technického vybavenia školských jedální v prípadoch, keď príslušný zriaďovateľ objektívne nemá na uvedený účel prostriedky. V tomto zmysle dopĺňa odsek 248 Správy.

V rámci rokovaní s rezortom práce ministerstvo školstva preskúma aj možnosti ako zapojiť pri zamestnávaní nezamestnaných z projektov ÚPSVaR, ktorí nemajú vzdelanie na prácu v kuchyniach a robia v nich len pomocné práce.

V rámci svojej legislatívnej činnosti a metodickej činnosti využije ministerstvo aj ďalšie podnety, ktoré diskutujúci vzniesli v oblasti školského stravovania.

3.1.6.3 Bezpečnosť na školách

Súhrn diskusie

V diskusii o bezpečnosti na školách prišlo k zhode v dvoch bodoch: je potrebné zaviesť možnosť vylúčiť problémového žiaka z vyučovania na istý čas a pri riešení problému bezpečnosti musia spolupracovať všetky zainteresované subjekty. Stručné zhrnutie navrhovaného prístupu obsahuje nasledujúci príspevok: *Pri dodržiavaní bezpečnosti v školách a školských zariadeniach je najdôležitejšia spolupráca všetkých subjektov, ktoré sú do tejto problematiky zapojené: rodičov, učiteľov, vedenia školy a policajtov. Zároveň navrhujeme, aby bolo možné vylúčiť zo školy žiaka, ktorý dlhodobo ohrozuje svoje okolie agresívnym správaním.*

Časť námietok na zlepšenie situácie v oblasti bezpečnosti podrobnejšie rozpracováva nasledujúci príspevok: *Veľmi intenzívne podporujeme kroky vedúce k zvýšeniu bezpečnosti no aj disciplíny v školách. Dnešný legislatívny rámec však prakticky nemá represívnu zložku. Odporúčame zvýšiť právnu autoritu školských poriadkov, zaviesť represívne opatrenia vo forme vylúčenia z vyučovania (žiak je vykázaný zo školy na obdobie do 3 dní - obdobie to majú vo Francúzsku - s dopadom na sociálne dávky rodičov alebo poriadkovú pokutu obci). Zaviesť peňažné pokuty za poškodzovanie majetku, stratu učebníc a podobne. Zaviesť náhradný rozvrh ("zostať po škole") za absenciu alebo odmietanie činností, a podobne. Prevencia bez novej represie je neúčinná.*

Na isté legislatívne vákuum v tejto oblasti upozorňuje nasledujúci príspevok: *Kým rozsah starostlivosti o bezpečnú a zdravú neškodnú prácu zamestnancov upravuje osobitný predpis – zákon č.124/2006 Z.z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci v znení neskorších predpisov, postup pri zaisťovaní bezpečnosti vo výchove a vzdelávaní žiakov (detí) nie je*

v súčasnosti upravený žiadnym uceleným právnym predpisom. ... Takýto stav významne zvyšuje zodpovednosť riaditeľov škôl a školských zariadení a zriaďovateľov výchovno-vzdelávacích zariadení za spracovanie vnútorných predpisov a ich dôsledné dodržiavanie. Všetky zásadné otázky bezpečnosti a ochrany zdravia vo vzťahu k deťom a žiakom musia byť totiž upravené vnútorným predpisom (spravidla školský poriadok). Posledne vydaným uceleným rezortným predpisom boli Pokyny Ministerstva školstva SSR z 29. decembra 1977 č.5475/1977 – XI na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a pri výchove a vyučovaní. Odporúčame problematiku bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní upraviť osobitným všeobecne záväzným právnym predpisom, ktorý by bol záväzný nielen pre riaditeľov škôl a školských zariadení, ale aj pre zriaďovateľov.

Stanovisko ministerstva

K opatreniam v oblasti bezpečnosti, ktoré už Správa obsahuje v odseku 253, navrhujú podnety z diskusie ďalší špecifický nástroj – možnosť časovo obmedzeného vylúčenia žiaka z vyučovania spojeného s finančnou sankciou pre rodičov. Vzhľadom na to, že ide o narastajúci problém, pre riešenie ktorého je potrebné využiť všetky možnosti, ministerstvo v spolupráci s rezortmi spravodlivosti a práce zváži zaradenie navrhovaných opatrení do pripravovaných noviel zákonov. Toto opatrenie sa zároveň dopĺňa do odseku 253 Správy.

3.2 Vysoké školstvo

3.2.1 Dostatočne financované a efektívne fungujúce vysoké školstvo systémovo podporujúce kvalitu plnenia poslania vysokých škôl

V oblasti financovania a efektívneho fungovania vysokého školstva sa verejná diskusia sústredila na nasledujúce témy:

1. Systém financovania
2. Konkretizácia financovania vysokého školstva v ďalších rokoch
3. Školné

3.2.1.1 Systém financovania

Súhrn diskusie

V Správe sa navrhuje zohľadňovať pri financovaní verejných vysokých škôl aj ich schopnosť získavať zdroje zo spolupráce s podnikateľskými subjektmi. V reakcii na tento návrh bola prezentovaná nasledovná pripomienka: *Považujeme túto úvahu za nedomyšlenú, najmä s ohľadom na to, že vysoké školy/fakulty rozličného zamerania (napr. spoločenskovedné a humanitné verus technické) majú rozdielne podmienky a možnosti na získavanie zdrojov z externého podnikateľského prostredia. Zohľadnenie týchto zdrojov ako výkonových parametrov na pridelenie štátnej dotácie by ešte viac znevýhodnilo humanitné a spoločenskovedné fakulty.*

Text Správy predložený na verejnú diskusiu predpokladá tiež zavedenie systému, ktorý v odôvodnených prípadoch umožní reguláciu počtu študentov, na ktorých štát poskytne dotáciu zo štátneho rozpočtu v závislosti od študijného odboru. V reakcii na tento návrh sa v jednom z príspevkov uvádza: *Vzhľadom na to, že ide o zásah do akademických slobôd jednotlivých VŠ poskytovať vzdelávanie v akreditovaných študijných programoch, pokladali by sme za vhodné jasne stanoviť kritériá, za akých by k tomuto zásahu zo strany MŠVVaŠ SR mohlo prísť a administratívny proces, ktorý by zaručoval dostatočne silné postavenie dotknutej VŠ v rozhodovacom procese.*

Stanovisko ministerstva

K pripomienke hodnotiacej negatívne snahu ministerstva podporiť spoluprácu vysokých škôl s podnikateľskými subjektmi aj opatreniami v systéme financovania uvádzame, že v Správe sa na viacerých miestach zdôrazňuje potreba podpory rôznorodosti poslania vysokých škôl. V rámci nej ministerstvo považuje za dôležité motivovať vysoké školy aj k aktívnej spolupráce s hospodárskou sférou s priamym vplyvom na hospodársky rozvoj. Navrhované opatrenie je jedným z nástrojov na takúto podporu. Nemožno ho v žiadnom prípade chápať ako opatrenie zamerané proti niektorým fakultám, či študijným odborom. Snahou ministerstva je, aby systém financovania podporil žiaduce aktivity vysokých škôl vo všetkých troch základných oblastiach ich pôsobnosti, teda vo vysokoškolskom vzdelávaní, vo výskume a vývoji a v službách spoločnosti.

K otázke zavedenia možnosti regulácie počtu študentov vo vybraných odboroch uvádzame, že ministerstvo nevníma reguláciu počtu študujúcich, ktorých štúdium bude hrazené z verejných zdrojov za zásah do akademických slobôd. Vysoké škole v každom prípade zostane možnosť rozhodovať o počte prijatých študentov. Z pohľadu ministerstva je dôležité, aby pri obmedzených zdrojoch, ktoré je možné vynakladať na vysokoškolské vzdelávanie zo štátneho rozpočtu, boli nastavené mechanizmy, ktoré umožňujú tieto zdroje využiť maximálne vo verejnom záujme. Súčasne si ministerstvo uvedomuje komplikovanosť implementácie tohto zámeru, najmä v situácii, keď vysoká škola nie je oprávnená vyberať školné za denné štúdium. Tak ako je v Správe uvedené, považujeme za potrebné, aby ministerstvo aktívnejšie využívalo systém financovania. Komplex opatrení navrhnutých v Správe umožňuje v strednodobom horizonte pomenovať rozsah vzdelávania, ktoré je možné zabezpečiť na požadovanej kvalitatívnej úrovni pri súčasnom objeme financovania. Ministerstvo považuje za opodstatnené, aby rozsah poskytovaného vzdelávania zohľadňoval investície do vzdelávania. Ak vysoká škola dlhodobo nemá zabezpečené financovanie činností v potrebnom rozsahu, má to negatívne vplyvy na kvalitu jej činností a jej rozvoj, najmä ak už vyčerpana možnosti optimalizácie svojich činností.

V tejto súvislosti tiež uvádzame, že zavedenie regulácie počtu študentov učiteľských odborov bolo vo verejnej diskusii k Správe požadované viacerými jej účastníkmi.

3.2.1.2 Konkretizácia financovania vysokého školstva v ďalších rokoch

Súhrn diskusie

V súlade s textom Správy predloženým na verejnú diskusiu viacerí diskutujúci upozornili na negatívne dôsledky nedostatočného financovania vysokého školstva vyplývajúce aj z medzinárodných porovnaní. Vyjadruje to napríklad pripomienka: *Apelujeme na hľadanie politickej a spoločenskej zhody pre prioritnú podporu vysokého školstva. Dlhodobé podfinancovanie vedie k strate konkurencieschopnosti slovenských vysokých škôl.* Diskutujúci zároveň prezentujú nespokojnosť so spôsobom, ako Správa tento problém rieši a vyjadrujú to napríklad nasledovne: *Financovanie vedy aj vzdelávania – k tomu netreba komentár. Stačí si pozrieť štatistiky EU, OECD..., všade je SR na chvoste. Správa rieši tento veľký a vleklý problém veľmi vágne.* Požadujú, aby pri návrhu riešenia bola Správa konkrétnejšia.

Stanovisko ministerstva

Text Správy predloženej na verejnú diskusiu konkretizoval len cieľ, ktorý sa vo financovaní školstva ako celku a vysokého školstva osobitne má dosiahnuť do roku 2020. Cieľom ministerstva je, aby sme sa do roku 2020 dostali na priemernú úroveň verejných výdavkov na vysoké školstvo krajín OECD. Pre obdobie rokov 2014 – 2016 sa predpokladá zvyšovanie

finančných prostriedkov z verejných zdrojov (domácich a európskych) do vysokého školstva medziročne v priemere o 20 mil. €. V tomto zmysle ministerstvo upravuje odsek 349 Správy.

3.2.1.3 Školné

Súhrn diskusie

Niekoľko prispievateľov navrhuje, aby financovanie vysokoškolského štúdia bolo čiastočne alebo úplne uhrádzané študentom, so zavedením systému štipendií a pôžičiek. Pri svojej argumentácii poukazovali na pozitívne prvky takéhoto riešenia, najmä zvýšenie zodpovednosti vysokých škôl na uplatnenie svojich absolventov (študijné odbory, ktorých absolventi nebudú zarábať dostatočne na to, aby sa im vrátila ich investícia do vzdelania, pôjdu postupne do útlmu), študenti budú racionalizovať svoj prístup k vysokoškolskému vzdelaniu, v strednodobom horizonte sa ušetria verejné prostriedky a vyrieši sa aj problém odchodu absolventov, ktorých financovania bolo hradené z verejných zdrojov, do zahraničia. Jeden z diskutujúcich to vyjadril nasledovne: *vytvoriť pre študentov možnosť bezúročných štipendií, následne takýto vysokoškolák po skončení štúdia buď vráti celé školné a odíde si pracovať kde sa mu zachce, alebo ho vyplatí firma, ktorá si ho zaviazne alebo bude musieť školné do nejakého termínu vrátiť štátu, alebo odpracuje v materskej krajine stanovený počet rokov. Pokiaľ vyštudoval „normálnu“ vysokú školu, má veľký predpoklad, že si prácu nájde.* Súčasne sa očakáva, že firmy budú tiež aktívne pri vytváraní podpory študentov, ich budúcich zamestnancov a budú vytvárať rôzne štipendijné schémy. Vo vybraných študijných odboroch by štipendijnú schému zabezpečoval aj štát.

Aj diskutujúci, ktorí všeobecné zavedenie školného v súčasnosti nepodporujú, však pripúšťajú jeho použitie pre potrebnú reguláciu počtu študujúcich, ktorých štúdiom je hradené z verejných zdrojov, ako je to prezentované v nasledujúcom príspevku: *Zavedenie školného v dennej forme štúdia na VVŠ nepokladáme v súčasnej dobe globálnej ekonomickej krízy za vhodnú alternatívu ... Zavedenie školného by bolo akceptovateľné pri nadlimitnom počte uchádzačovo vysokoškolské štúdium k reálnym požiadavkám trhu práce a potrebám národného hospodárstva. Na bezplatnú formu štúdia by sa tak dostali na základe najlepších výsledkov štúdia sekundárneho vzdelávania najlepší uchádzači bez ohľadu na sociálny status uchádzača.*

Stanovisko ministerstva

Ministerstvo si je vedomé skutočnosti, že zavedenie finančnej spoluúčasti študentov pri financovaní ich vysokoškolského štúdia v kombinácii s efektívne nastavenou pôžičkovou schémou so splácaním naviazaným na aktuálny príjem dlžníka by zjednodušilo implementáciu viacerých opatrení, ktoré sa v Správe navrhujú, a neobmedzilo by pritom prístup k vysokoškolskému vzdelávaniu pre uchádzačov z ekonomicky slabších skupín obyvateľstva. Súčasne by v strednodobom horizonte takéto opatrenie znížilo tlak na verejné financie v súvislosti so zvyšovaním výdavkov na vysokoškolské vzdelávanie. I napriek viacerým pozitívnym prínosom zavedenia školného v dennej forme štúdia, ministerstvo z politických dôvodov nepovažuje v súčasnosti presadenie takéhoto opatrenia za priechodné. Závazok zachovania bezplatného štúdia v dennej forme na verejných vysokých školách je obsiahnutý aj v Programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky v tomto volebnom období.

3.2.2 Kvalitný, spoločensky rešpektovaný a primerane odmeňovaný vysokoškolský učiteľ a výskumný pracovník

V oblasti postavenia a úloh vysokoškolského učiteľa sa verejná diskusia sústredila na nasledujúce témy:

1. Zrušenie vedecko-pedagogických titulov tituly docent a profesor ²⁾
2. Výberové konania
3. Pedagogická príprava vysokoškolských učiteľov

3.2.2.1 Vedecko-pedagogický a umelecko-pedagogický titul docent a profesor

Súhrn diskusie

Návrh na zrušenie vedecko-pedagogických titulov patril k najviac diskutovaným. Väčšina príspevkov sa k tomuto návrhu stavia váhavo argumentujúc, že síce vo vyspelých krajinách je to tak, ale na Slovensku sú iné tradície a zrušenie zníži úroveň nášho vysokého školstva. Príkladom takéhoto postoja je príspevok, ktorý konštatuje, že navrhované riešenie zrušiť ďalšie udeľovanie titulov *je v súlade s modernou koncepciou fungovania vysokých škôl v krajinách EU, ale v prostredí SR by spôsobilo výrazné zníženie úrovne vysokých škôl*. Ak by k zrušeniu titulov predsa len prišlo, navrhuje sa nastavenie kritérií pre jednotlivé pozície v závislosti od študijného odboru Akreditačnou komisiou, prípadne ponechanie systému habilitácií, ktorý existuje v nemecky hovoriacich štátoch. V diskusii sa vyskytol aj jednoznačne negatívny názor na navrhované zrušenie titulov, v ktorom sa uvádza: *Na jednej strane sa diskutuje o funkčnosti akademických titulov, na strane druhej sa vytvorili podmienky akreditácie, v ktorých sú tieto tituly kľúčové. Úsilie o odstránenie akademických a vedecko-pedagogických titulov nie je v súlade s dlhodobými historickými a kultúrnymi skúsenosťami slovenskej spoločnosti a je výrazom nepochopenia významu tradícií v spoločenských vzťahoch*.

Stanovisko ministerstva

Ministerstvo ponecháva v Správe návrh na zrušenie vedecko-pedagogických titulov docent a profesor a ponechanie len funkčných miest. Doteraz udelené tituly pritom ich nositeľom zostávajú. Ministerstvo si je vedomé, že súčasný systém vedecko-pedagogických titulov má isté výhody, ale zároveň má aj negatívne stránky, ktoré v konečnom dôsledku prevažujú. Dôsledným uplatňovaním systému funkčných miest bežného v krajinách s kvalitným vysokým školstvom založeného na otvorenej súťaži formou výberových konaní so stanovenými podmienkami sa systém zjednoduší, sprehľadní a znížia sa administratívne bariéry pre prístup najkvalitnejších uchádzačov, vrátane tých zo zahraničia, na vysoké školy. V nadväznosti na zrušenie vedecko-pedagogických titulov príde k nastaveniu ostatných mechanizmov (financovanie, akreditácie) tak, aby nedošlo k negatívnym motiváciám na strane vysokých škôl a neobsadzovali pozície docentov a profesorov uchádzačmi, ktorí nedosahujú potrebnú úroveň kvality.

3.2.2.2 Výberové konania

Súhrn diskusie

Viaceré diskusné príspevky upozorňujú na problémy s výberovými konaniami tak, ako sú popísané v správe. V niektorých príspevkoch sa poukazuje na prepojenosť tohto problému aj s postavením vysokoškolského učiteľa, požiadavkami na jeho výstupy, ale aj spoločenské postavenie. V nemalej miere podľa prispievateľov prichod vysokoškolských učiteľov, osobitne z tretích štátov, komplikuje aj administratívna záťaž spojená s vybavovaním vízových povinností a povolenia na pobyt v Slovenskej republike.

² V Správe je táto téma uvádzaná v časti týkajúcej sa zvyšovania efektívnosti vysokého školstva, pretože však súvisí s vysokoškolskými učiteľmi, zaradili sme ju do tejto časti vyhodnotenia.

Stanovisko ministerstva

Ministerstvo považuje vysokoškolských učiteľov za kľúčových vo fungovaní vysokého školstva, preto sa aj v Správe osobitne zaoberá otázkou výberových konaní. Je možné súhlasiť s tým, že súčasné platové podmienky pravdepodobne neprilákajú špičkových akademikov zo zahraničia na slovenské vysoké školy, ale podľa viacerých indícií v súčasnosti pri výberových konaniach nie je záujem o skutočné získanie toho najlepšieho na danú pozíciu. Vysoké školy len v minimálnej miere využívajú možnosti zverejňovania ponúk na medzinárodných portáloch, či vykonávajú aktívny nábor, výberové konania sú vypisované v minimálnom časovom rámci, takže aj potenciálny záujemca zo zahraničia sa ani nemá ako o možnosti pôsobenia na slovenskej vysokej škole ako dozvedieť, či vybaviť všetky náležitosti, aby sa do výberového konania zapojil. Takýto postup je v rozpore s posilňovaním medzinárodného rozmeru pôsobenia vysokých škôl, medzinárodnej spolupráce vo výskume a prirodzenej mobility akademických zamestnancov. Súhlasíme s tým, že samotné výberové konania sú len nástrojom, ktorého efektívnosť je prepojená na systém odmeňovania, podmienky akademickej kariéry (tituly docent a profesor), podmienky akreditácie, zapojenia vysokej školy do medzinárodnej spolupráce, a pod.

Otázkou vízovej politiky a aplikáciu podmienok na udeľovanie pobytu v Slovenskej republike občanom tretích štátov sa bude zaoberať stratégia internacionalizácie, ktorej prípravu Správa navrhuje v rámci úlohy VŠ-3-2.

3.2.2.3 Pedagogická príprava vysokoškolských učiteľov

Súhrn diskusie

Viacero príspevkov sa vyjadrovalo k problematike ďalšieho vzdelávania vysokoškolských učiteľov v oblasti pedagogiky. Ako príklad uvádzame nasledovný návrh: *V súvislosti s vysokými školami a ich kvalitou by malo byť všeobecne stanovené (vyhláškou, či zákonom), že každý vysokoškolský učiteľ musí mať aj pedagogické vzdelanie.* Kým v niektorých príspevkoch sa navrhovalo rozšíriť tento systém aj na doktorandov, iné príspevky vyjadrili obavu, že by tým nastal posun vysokoškolského vzdelávania k stredoškolskému, a oslabeniu prepovania vzdelávania na výskumnú činnosť.

Stanovisko ministerstva

Ministerstvo považuje za dôležité, aby sa vysoké školy aktívne zaujímali o kvalitu pedagogickej činnosti svojich zamestnancov a mali vytvorené podporné schémy pre zamestnancov, ktorí potrebujú zlepšiť svoje pedagogické kompetencie, teda spôsob odovzdávania vedomostí študentom, zlepšenie spôsobu hodnotenia a pod. Táto problematika však patrí jednoznačne do oblasti vnútorných systémov zabezpečenia kvality, ktorých výstupy sú predpísané, ale formu si volí každá vysoká škola. V tomto zmysle bola upravená príslušná časť Správy (úloha VŠ-2-3).

3.2.3 Vysoké školstvo poskytujúce vzdelávanie spĺňajúce medzinárodné štandardy a tvoriace súčasť európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania EHEA

V oblasti kvality vysokoškolského vzdelávania sa verejná diskusia sústredila na nasledujúce témy:

1. Akreditácia
2. Kvalita vysokoškolského vzdelávania

3.2.3.1 Akreditácia

Súhrn diskusie

Viaceré príspevky navrhovali umožniť vysokým školám akreditovať svoje činnosti prostredníctvom inštitúcií, ktoré sú členmi ENQA a EQAR a neobmedzovať akreditáciu len na Akreditačnú komisiou zriadenú podľa slovenskej právnej úpravy. Vyjadrené je to v nasledujúcom príspevku: *Zabezpečenie kvality musí mať európsky rozmer, t.j. umožniť vysokým školám žiadať o zahraničnú pečať kvality. Vláda SR musí uznať registrované agentúry z iných krajín a uznávať ich závery.*

Stanovisko ministerstva

Správa sa zameriava v systéme zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania na viaceré opatrenia, ktoré perspektívne môžu vytvoriť podmienky na umožnenie akreditácie/evalvácie aj inými subjektmi, ako je Akreditačná komisia. V súčasnom systéme akreditácie jednotlivých činností, ako aj v navrhovanom systéme, ktorého základom bude vnútorný systém zabezpečovania kvality vysokou školou doplnený o externý systém evalvácie a akreditácie, ale stále na úrovni študijných odborov, teda nepôjde o zavedenie „inštitucionálnej akreditácie“, vidíme viaceré technické komplikácie otvorenia možnosti akreditácie inými subjektmi. Tento návrh si tak vyžaduje komplexné posúdenie právnych, technických, ale aj politických dôsledkov, vyjasnenie zodpovednosti, prepojenia na národnú legislatívu a pod. Z týchto dôvodov nepovažuje ministerstvo tento návrh v súčasnosti za prioritný z hľadiska potrieb slovenského vzdelávacieho systému, ale uvedomujeme si, že Akreditačná komisia málo využíva know-how a vedomosti jej partnerov v ENQA, či ENQAR a je tu potenciál na spoluprácu pri zmenách národného externého systému zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania.

3.2.3.2 Kvalita vysokoškolského vzdelávania

Súhrn diskusie

Niektorí diskutujúci poukázali na viaceré špecifické problémy v oblasti zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania. Ide najmä o problematiku poskytovania vysokoškolského vzdelávania v detašovaných pracoviskách, dodatočné požiadavky na cudzojazyčné študijné programy, nízka časová náročnosť štúdia, resp. aktivít študenta spojených so štúdiom na vysokej škole, ako aj nezohľadňovanie potrieb študentov, osobitne v externej forme štúdia. Príspevky neobsahovali návrh konkrétnych opatrení v danej oblasti.

Stanovisko ministerstva

Správa a rovnako aj niektorí prispievatelia zdôrazňujú zodpovednosť vysokej školy za kvalitu poskytovaného vzdelávania. Z tohto pohľadu by fungujúci vnútorný systém zabezpečovania kvality mal ukončiť poskytovanie študijného programu, ktorý nezabezpečuje akademické štandardy. Správa poukazuje aj na výsledky prieskumu Eurostudent, podľa ktorej štúdiom na slovenských vysokých školách je v porovnaní s inými štátmi málo časovo náročné. Ministerstvo vníma, že táto oblasť si vyžaduje podrobnejšiu analýzu, ale súčasne určovanie metód vzdelávania a organizáciu vzdelávania ponecháva na vysokých školách. Z pohľadu ministerstva je potrebné vyjasniť, či majú študenti možnosť využiť naplno potenciál vysokoškolského štúdia. To úzko súvisí aj s efektívnosťou činností vysokých škôl. V neposlednom rade najmä v prípade externých študentov, ktorí pracujú v rovnakej oblasti ako sa vzdelávajú, je potrebné zo strany vysokých škôl vytvárať také podmienky a pravidlá na štúdium, ktoré budú vedieť využiť ich praktické skúsenosti. Toto nie je možné riešiť na centrálnej úrovni, ale v rámci prípravy konkrétnych študijných programov.

3.2.4 Vysoké školstvo dostupné pre všetkých občanov, ktorí oň prejavia záujem a preukázu predpoklady na jeho úspešné absolvovanie

V oblasti dostupnosti vysokého školstva sa verejná diskusia sústredila na nasledujúcu tému:

1. Finančná podpora štúdia študentov so špecifickými potrebami

3.2.4.1 Finančná podpora štúdia študentov so špecifickými potrebami

Súhrn diskusie

Správa sa osobitne zaoberá aj zlepšovaním podmienok študentov so špecifickými potrebami. Jeden z príspevkov v tejto oblasti navrhuje *doriešiť napĺňanie fondu (vysokej školy) na podporu štúdia študentov so špecifickými potrebami finančnými prostriedkami* napríklad vo forme pomerného financovania zo štátneho rozpočtu a vlastných zdrojov vysokej školy.

Stanovisko ministerstva

Ministerstvo si je vedomé toho, že zabezpečenie vhodných podmienok na štúdium študentov so špecifickými potrebami si vyžaduje potrebné finančné prostriedky. Správa už obsahuje záväzok ministerstva podporovať vysoké školy pri odstraňovaní bariér na štúdium študentov so špecifickými potrebami. Vzhľadom na rôzny počet študentov so špecifickými potrebami na jednotlivých vysokých školách, ako aj na rôznu finančnú náročnosť podpory ich štúdia, nepokladá ministerstvo za efektívne regulovať napĺňanie príslušného fondu všeobecným pravidlom. Za účinnejšie opatrenie pokladá hľadať vhodný spôsob na zohľadnenie zvýšených nákladov štúdia študentov so špecifickými potrebami v systéme financovania vysokých škôl. V tomto zmysle dopĺňa odsek 399 Správy.

3.2.5 Vysoké školstvo tvoriace jadro výskumného a vývojového potenciálu Slovenska v oblasti základného výskumu a v oblasti aplikovaného výskumu a vývoja a súčasť európskeho výskumného priestoru ERA

V oblasti vysokoškolskej vedy a techniky sa verejná diskusia sústredila na nasledujúce témy:

1. Doktorandi a postdoktorandi
2. Inštitucionálna podpora výskumu na vysokých školách

3.2.5.1 Doktorandi a postdoktorandi

Súhrn diskusie

Problematiky doktorandov sa dotklo najviac príspevkov, ktoré sa zaoberali vysokým školstvom. V prevažnej miere podporovali opatrenia v tejto oblasti, ktoré sa v Správe navrhujú, v niektorých prípadoch ich však pokladajú za nedostatočné. Ilustruje to nasledujúci príspevok: *je tu snaha priblížiť systém fungovania vysokých škôl a VŠ vedy systémom fungujúcim vo vyspelých demokratických krajinách, ale podľa mňa - stále nedostatočne. Veda a výskum sa v týchto krajinách realizuje predovšetkým prostredníctvom doktorandov a postdoktorandov ... V správe o stave školstva som zachytila snahu o uplatňovanie postdoktorandských pobytov, čo je chvályhodné, ale dosť chabé. Samozrejme, s uplatňovaním systému postdoktorandov súvisí diverzifikácia zdrojov pre výskum a dostatočná finančná podpora výskumných projektov.*

Časť príspevkov sa venovala osobitne aj štipendiám doktorandov. Pozitívne bol hodnotený návrh, aby zákon neviazal vysokú školu povinným poskytovaním doktorandského štipendia doktorandovi. Okrem pozitívneho hodnotenia uvedenej možnosti diskutujúci prišli aj

s doplnujúcimi námetmi, ako ilustruje nasledujúci príspevok: *Správa spomína možnosť poskytovať denné doktorandské štúdium aj bez povinnosti VŠ poskytovať doktorandovi štipendium. Toto riešenie vítame, javí sa nám ako efektívny spôsob prekonávania finančných limitov pri prijímaní kvalitných záujemcov o tretí stupeň štúdia. Treba však zvážiť aj možnosti rozšírenia finančnej podpory doktoranda z externých a interných zdrojov VŠ pracovísk, napr. posilniť možnosti odmeňovania doktorandov v rámci štátnych vedeckých projektov (napr. VEGA, APVV), ako aj z iných zdrojov vysokej školy – inak to môže viesť k zníženiu prístupu talentovaných k doktorandskému štúdiu zo sociálnych dôvodov. V tejto súvislosti bola položená aj nasledujúca otázka: Uvažuje sa na MŠVVŠ SR s takými legislatívnymi úpravami, ktoré by umožňovali aspoň čiastočné financovanie doktorandského štúdia z prostriedkov štipendijného fondu?*

Ďalšia skupina príspevkov sa venovala pracovným podmienkam doktorandov a ich nadmernému zaťažovaniu povinnosťami nesúvisiacimi priamo s doktorandským štúdiom. Charakterizuje ju nasledujúci príspevok: *vlastná tvorivá činnosť študenta počas doktorandského štúdia, resp. jej prínos je významnou súčasťou III. stupňa vysokoškolského štúdia. ... na niektorých vysokých školách... študentom neposkytujú dostatočný priestor na tvorivú činnosť, ale naopak ich neprímeraným spôsobom zaťažujú prácou, ktorú štandardne vykonávajú zamestnanci, ktorí sú za to jednak finančne ohodnotení a jednak je to v ich náplni práce (napr. administratívna agenda, supľovanie za iných vyučujúcich, a pod.).*

Vyskytol sa aj podnet *Doktorandské štúdium vyňať zo systému vysokoškolského štúdia a stanoviť systém vedeckej prípravy, ktorú majú mať skutoční záujemcovia o vedeckú prácu ...*

Rovnako viaceré príspevky podporujú potrebu úzkej väzby medzi doktorandským štúdiom a vedeckou činnosťou vysokej školy. Osobitným návrhom bolo odporúčanie pre vysoké školy na vytváranie vnútorných grantových schém pre svojich doktorandov.

Na záver časti venovanej diskusii o doktorandskom štúdiu uvádzame nasledujúci príspevok, ktorý zo všeobecnejšieho pohľadu podčiarkuje jeho význam a súčasné problémy: *Doktorandi predstavujú špecifickú skupinu študentov v rámci vysokého školstva na Slovensku. Je potrebné im venovať dostatok pozornosti a najmä stanoviť jasné pravidlá a podmienky doktorandského štúdia, aby sa predišlo zbytočným problémom a nedorozumeniam. Doktorandi predstavujú skupinu mladých vedeckých pracovníkov, na ktorých možno postaviť kvalitu vzdelávania na Slovensku*

Stanovisko ministerstva

Nebudeme na tomto mieste opakovať argumenty potvrdzujúce, že ministerstvo si dlhodobo uvedomuje dôležitosť doktorandského štúdia a na jeho cielenú podporu prijalo od roku 2002 viacero opatrení.

Ako vo viacerých oblastiach, aj v oblasti doktorandského štúdia sú niektoré z možností jeho podpory limitované objemom disponibilných zdrojov, ktoré pokiaľ sa nezvýšia, limitované aj zostanú – Správa sa v tomto smere vyjadruje jednoznačne.

K možnosti financovať štipendiá doktorandov zo štipendijného fondu uvádzame, že zavedenie štipendijného fondu do zákona v roku 2002 túto možnosť nesledovalo. Štipendijný fond sa tvorí najmä z prostriedkov dotácií na štipendiá zo štátneho rozpočtu a povinne aj z časti výnosov zo školného. Týmto druhým zdrojom štipendijného fondu zákon podporuje vytváranie možností na priznávanie štipendií z vlastných zdrojov vysokej školy za mimoriadne výsledky študentov a ako súčasť systému sociálnej podpory. Umožnenie vyplácania štandardných doktorandských štipendií zo štipendijného fondu by uvedený pôvodný zámer zákona prakticky anulovalo.

Návrh na zmenu doktorandského štúdia na vedeckú prípravu (ako to bolo v minulosti) je v rozpore so situáciou vo svete, osobitne je v rozpore s Bolonskou deklaráciou, ktorej je Slovensko signatárom. Ministerstvo s ním nepočíta.

K ostatným podnetom z diskusie uvádzame: Očakávanie od doktorandského štúdia v súčasnosti nevnímame len ako prípravu na výskumnú kariéru na vysokej škole, ale v širšom kontexte ako aj prípravu vysokokvalifikovaných pracovníkov v súkromnom sektore. Ministerstvo považuje za dôležité, aby doktorandi mali jasné pravidlá a jasne vymedzené povinnosti. Negatívne príklady ako boli uvedené v diskusii by mali študenti riešiť priamo s vedením fakulty resp. vysokej školy a vysoká škola by mala prijímať také opatrenia, aby mal doktorand vytvorené potrebné podmienky na svoje štúdium a s ním spojenú výskumnú činnosť a nebol zaťažovaný nesúvisiacimi činnosťami. Uskutočňovaniu doktorandského štúdia sa je potrebné venovať aj v rámci vnútorných systémov zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania. Otázka vnútorných grantových agentúr pre doktorandov je skôr internou záležitosťou vysokých škôl. V prípade, že sa tento model osvedčí je vhodné ho šíriť v rámci príkladov dobrej praxe. S ohľadom na zámer uvoľňovať pravidlá pre vysoké školy a podporovať ich rôznorodosť nebudeme explicitne vyžadovať od vysokých škôl zavádzanie takéhoto systému. Za dôležitejšie považujeme, aby doktorandi priamo participovali na výskumnej činnosti vysokej školy a v rámci výskumných projektov, na ktorých participujú, existovali zdroje aj na podporu ich potrieb, ako účasť na seminároch a konferenciách, nákup potrebnej literatúry a pod.

3.2.5.2 Inštitucionálna podpora výskumu na vysokých školách

Súhrn diskusie

V rámci diskusie venovanej problémom vysokoškolskej vedy prišlo niekoľko pripomienok k systému jej financovania, ktoré sú v súlade s konštatovaniami Správy, preto ich osobitne nerozoberáme. Nad rámec textu Správy predloženému na verejnú diskusiu prišiel nasledovný príspevok: *Na inštitucionálne prostriedky ide oveľa viac ako na projektovo orientované. APVV+VEGA+KEGA spolu predstavujú 18 624 499 €, čo je iba 16,5% celkových výdavkov. Tento podiel je veľmi nízky, pretože iba pri projektovo orientovaných výdavkoch sa reálne hodnotí kvalita výstupov. Navrhujeme, aby sa podiel projektovo orientovaných výdavkov postupne zvyšoval na úkor inštitucionálnych a aby postupne – povedzme v rozmedzí 10 rokov – prišlo úplnému zrušeniu inštitucionálnych výdavkov. Zároveň navrhujeme, aby sa prístup ku financiám v grantových schémach VEGA a KEGA otvoril aj pre súkromné VŠ a tak sa zrovnoprávnilo postavenie vedeckých pracovníkov všetkých vysokoškolských inštitúcií.*

Stanovisko ministerstva

K problému inštitucionálne verzus projektovo orientované financovanie uvádzame, že ministerstvo dlhodobo presadzuje kombinovaný model, to znamená financovanie vysokoškolského výskumu aj inštitucionálnou aj grantovou formou s tým, že inštitucionálna zložka musí byť tiež výkonovo orientovaná, teda poskytovaná na základe preukázaného výkonu príslušnej vysokej školy. Toto stanovisko odôvodňujeme väčšou stabilitou systému v porovnaní s čistým projektovým financovaním. To, že v súčasnosti ide podstatne viac prostriedkov na (výkonové) inštitucionálne financovanie ako na projektové financovanie nepokladáme za žiaduce, ale riešenie vidíme nie v presune prostriedkov z inštitucionálnej do projektovej zložky, ale v zvýšení prostriedkov do projektovej zložky.

Pokiaľ ide o návrh umožniť financovanie výskumu súkromných vysokých škôl z prostriedkov grantových schém VEGA a KEGA (o prostriedky APVV sa súkromné vysoké školy uchádzať môžu) je situácia nasledovná: VEGA a KEGA sú vnútorné grantové schémy ministerstva školstva, ktoré sa používajú na rozdelenie časti inštitucionálnych prostriedkov na podporu

vysokoškolského výskumu (inštitucionálnych v zmysle zákona č. 172/2005 Z. z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja). Podľa zákona o vysokých školách by v súčasnosti musela pridelenie dotácie z týchto prostriedkov pre súkromné vysoké školy schvaľovať vláda. Technicky by sa to teda zabezpečiť dalo aj v rámci platnej legislatívy, problém spočíva v prijatí príslušného politického rozhodnutia. Z hľadiska princípov existujú argumenty podporujúce umožnenie financovania súkromných vysokých škôl zo schém VEGA a KEGA (napríklad, že by to zvýšilo konkurenciu a tým zvýšilo kvalitu financovaných projektov a tiež že pri hodnotení vysokých škôl v rámci akreditácie sa požadujú výsledky výskumu rovnako od všetkých vysokých škôl, bez ohľadu na to, či ide o verejné alebo súkromné vysoké školy), ale tiež argumenty proti takémuto rozhodnutiu (Súkromné vysoké školy nevznikli na základe objednávky štátu, alebo z jeho iniciatívy, ale ako projekty zakladateľov súkromných vysokých škôl, v niektorých prípadoch vo forme podnikateľských zámerov. Pri vzniku súkromných vysokých škôl nebol záväzok na ich financovanie z verejných zdrojov. Súkromné vysoké školy majú viaceré procesy zjednodušené - nepodliehajú verejnému obstarávaniu, nemajú vedené účty v Štátnej pokladnici, zamestnanci nevykonávajú verejnú službu, nemajú regulované poplatky spojené so štúdiom, školné a pod.. Umožnením financovania súkromných vysokých škôl zo zdrojov VEGA a KEGA by teda prišlo k čiastočnému znevýhodneniu verejných vysokých škôl, lebo by to bolo jednoznačne na ich úkor).

3.2.6 Vysoké školstvo reagujúce na aktuálne a očakávané potreby spoločenskej a hospodárskej praxe a predstavujúce motor rozvoja spoločnosti a regiónov Slovenska

V oblasti prepojenia vysokého školstva na potreby spoločenskej a hospodárskej praxe a rozvoja regiónov sa verejná diskusia sústredila na nasledujúce témy:

1. Spolupráca so súkromným sektorom
2. Posilnenie úlohy bakalárskeho stupňa vzdelania

3.2.6.1 Spolupráca so súkromným sektorom

Súhrn diskusie

Správa obsahuje aj úlohu podporovať spoluprácu vysokých škôl so súkromným sektorom. Kým Správa sa zameriava skôr na motiváciu vysokých škôl k spolupráci, v rámci diskusie bol doručený návrh aj na stimuláciu súkromného sektora pre takúto formu spolupráce: *v záujme finančnej podpory vysokého školstva a vedy odporúčame také úpravy daňových zákonov, aby si podnikateľské subjekty mohli zahrnúť podporu vysokoškolského vzdelávania a výskumu do svojich nákladov.*

Stanovisko ministerstva

Ministerstvo pokladá zmeny daňového systému, najmä zavádzanie výnimiek, za citlivú záležitosť, pretože jeho dobrá výkonnosť je v prvom rade na prospech rezortov financovaných z verejných zdrojov, akým je aj školstvo. Na druhej strane si uvedomuje, že na spoluprácu medzi vysokými školami a hospodárskou praxou je dôležité vytvorenie podmienok aj na strane podnikateľských subjektov. V tomto zmysle bol upravený odsek 427 Správy.

3.2.6.2 Posilnenie úlohy bakalárskeho stupňa vzdelania

Súhrn diskusie

Potreba posilnenia úlohy bakalárskeho stupňa vysokoškolského vzdelania je frekventovanou témou v oblasti vysokého školstva. V diskusii k Správe sa prejavila v návrhu na prehodnotenie kvalifikačných predpokladov na obsadzovanie pozícií vo verejnom sektore tak,

aby nebol platový rozdiel medzi absolventmi prvého a druhého stupňa tam, kde je pridaná hodnota druhého stupňa pre danú pracovnú pozíciu nulová. Zabezpečiť, aby zákonné požiadavky na niektoré pozície reflektovali reálne potreby týchto pozícií, teda bolo postačujúce vysokoškolské vzdelanie prvého stupňa. Podporená bola aj v príspevku prehodnotiť pripravenosť absolventov bakalárskeho štúdia na uplatnenie v technickej a spoločenskej praxi. Riešiť pripravenosť praxe vytvárať pracovné pozície pre takýto typ absolventov VŠ.

Stanovisko ministerstva

Uvedené návrhy sú v súlade so zámerom správy na podporu profesijne orientovaných bakalárskych študijných programov, ako aj s Programovým vyhlásením vlády SR. Z hľadiska zvyšovania efektívnosti vysokoškolského vzdelávania ministerstvo považuje za dôležité aj zamerať sa napr. na identifikáciu možnosti intenzívneho štvorročného bakalárskeho štúdia, pred päťročným štúdiom prvého a druhého stupňa. Iniciovanie prehodnotenia kvalifikačných predpokladov na pozície vo verejnej správe zapracovávame do odseku 421 Správy.